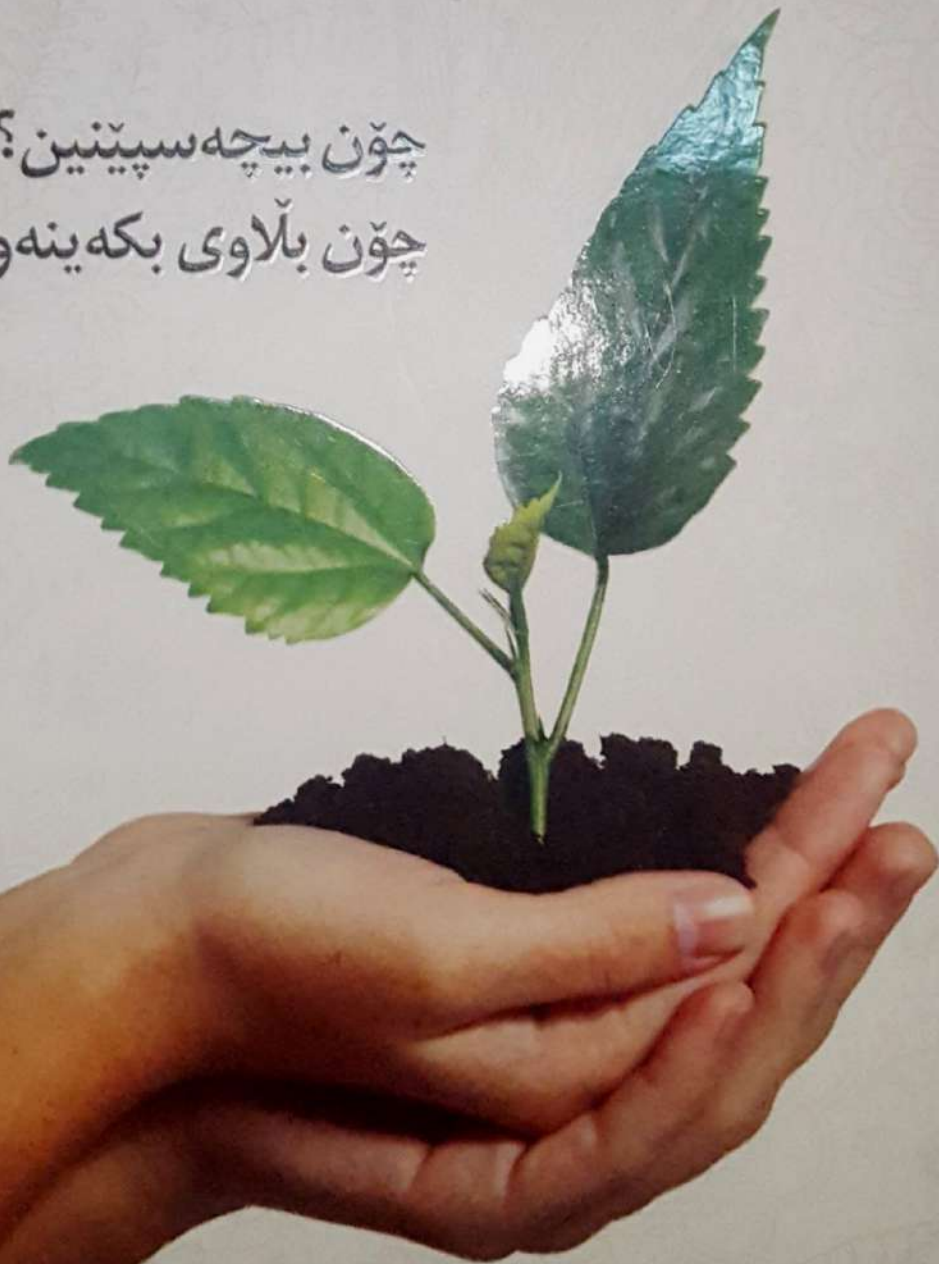

د. عبد الكريم بكار

چاپی
دووهم

کولتوری کاری خوږ به خشې

چون بېچه سپینین؟
چون بلاوی بکه ینه وه؟

وهر گیرانی: حسین نجم الدین ره سول قهره داغی

238
posts

19.2k
followers

7
following

Promote

Edit Profile

پەرەز فەرمی PDF كتیبى
Public Figure

لەرە

باشترین و بەسودترین و بێ خوێنەرترین کتیبەکان
بە خۆڕایی و بە شێوەی PDF داگرە

Ganjyna

لینکی کتیبەکان 🍌 نەم لینکە بکەرەو یۆ داگرەتلی کتیبەکان
drive.google.com/folderview?id=1gk8e3nSJGJLu36xeLUjwdbjgTSVsIbo_

کولتوری کاری خو به خشی

چۆن بیچه سپینین؟ چۆن بلاوی بکهینه وه؟

دعبدالکریم بکار

وه رگیپانی: حسین نجم الدین رسول قهره داغی

پیناسی کتیب

ناوی کتیب: کولتوری کاری خوبه خشی

چون بیچه سپینین؟ چون بلاوی بکهینه وه؟

نووسهر: د. عبدالکریم بکار

وهرگیران: حسین نجم الدین ره سول قهره داغی

پیداچوونه وه: عومهر عه لی محمد

تایپ: سامان نادر ره سول

هه له چن: شاد و محمد حسین نجم الدین

چاپ و دیزاین: ناوه ندی راگه یاندنی نارا

نوبه ی چاپ: چاپی دووهم - پایزی ۲۰۱۶

تیراژ: ۲۰۰۰ دانه

له به پیره به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان ژماره سپاردنی (۱۷۷۶) ی سالی (۲۰۱۵) پی دراوه

نهم کتیبه له سهر نه رکی خیرخوازیک چاپ کراوه (خودا پاداشتی بداته وه)

(ده به خشریت و نافرو شریّت)

کولتوری کاری خوبه خشی

پیشہ کی وہرگیر

کاری خوبہ خشی پہ یامیکی مروڤ دؤستیه، ههول و تیکوشانه بؤ بهرزکردنه وهی شکوی مروڤ به ئاراسته ی مروڤسازی، تا شایه ن بیت و به ئهرکی سهرشانی رابگات له ژیانسازی و ئاوه دانکردنه وهی سهرزه وی، ئه ویش له ریگای هاوکاری کردن و به شداری کردن له لابرده و سوککردنی باری گران و ناهه مواری مروڤه کانی تر، واته ده رچوون له قالبی خوبه سه ندی و به سه رخودا داخران و رۆحی سلبیه ت، که ئه مانه پیکه وه یان به جیا خۆره ی رۆحی مروڤن و له شکوی به رزی که م ده که نه وه.

ده توانین بلیین یه کیک له پیوه ره کانی کۆمه لگه ی زیندوو چالاک بوونی کاری خوبه خشی و ریکخراوه کانی کۆمه لگه ی مه ده نیه له م بواره دا.

له ولاتانی ئه وروپادا ریژه یه کی زۆر له خه لکی له ته مه ن و پیگه ی کۆمه لایه تی و خوینده واری جیاواز، به شداری کاری خوبه خشی ده که ن و پیژه ی (۳۰٪ - ۴۰٪) ی دانیشتون پیک ده هیئن. کۆمه لگه ی کوردی ئه گه ر چی بارودۆخیکی تاییه ت و ناسه قامگیری مه بووه، به لام رۆحی کاری خوبه خشی و ئاماده یی به خشین له دل و

دەروون و فکرىدا بوونى ھەيە و لەسەر ئەرزى واقەيش رەنگدانەوھى
جوانى ھەيە .

بەلام پىويستە ئەو خواستە رىك بخريت و چوارچىوھى دامەزراوھى
بۆ بنياد بنريت و ھوشيارى كارى دەستەجەمعى و بەگۆمەل لەنتو
چىن و تويزە جوراوجۆرەكاندا پەرەى پيبدريت و بلاوبكریتەو، تا
دەبیتە كولتور و كارى رۆژانە، ئەمەش كارى رىكخراوھ خۆبەخش و
مروؤ دوستيەكانە، بەھەماھەنگى لەگەل ھۆكانى راگەياندن و
دامەزراوھ حكومىيە پەيوەنديدارەكان .

ئەم كتيبەى بەردەستت (كولتورى كارى خۆبەخشى چۆن
بيچەسپينين؟ چۆن بلاوى بكەينەو؟) لە نووسىنى بىرمەندى گەرە
(د. عبدالكریم بكار)، لەم بوارەدا ھەولتيكى زۆرى داوھ و لەگۆشە
نىگای جياوازەوھ لەم بابەتە دەپوانيت و خالى لەسەر پیتەكان
داناوھ و وەلامى زۆربەى پرسىيارەكانى ناخى خوينەرى ئەم بوارەى
داوھتەوھ و كارەكەى ئاسان كردوھ .

بەندەش وەك ھەولتيكى خۆبەخشى ئەم پەرتووكمە وەرگىراوھتە
سەر زمانى شيرىنى كوردى، چاپى يەكەمى لە ۲۰۱۵ دا لەلايەن
رىكخراوى خىرخوازي رابيتەى ئىسلامى كوردەوھ بە بەخشين و
ديارى بەسەر بەشيك لە خىرخوازان و بەشداربوانى كارى
خۆبەخشيدا لە شارەكانى سليمانى و كەركوك و ھەوليز و گەرميان
بلاوكرايەوھ .

يەكيك لەو خىرخوازه بەپيزانە كە بەشداريكي كاريگەر و خاوەن فكر
و داھينانى جوانى زۆرى ئەم بوارەيە، پيشنيارى بۆ كردم كە

به مه ندى ده ستكارييه وه چاپى دووه مى كتيبه كه بگهينه وه و له سه ر
ئاستيكي فراوانتر بلاو بگريته وه تابگاته ده ستى ژماره يه كى نۆدى
خوينه ران و به شدارانى كارى خۆبه خشى، هه ر خۆى به رى تيچوونى
چاپى دووه مى گرته ئه ستۆ خودا پاداشتى بداته وه .

منيش به سوپاسه وه پيشنياره كه يم وه رگرت و به تيرازيكي نۆتر له
چاپى به كه م، چاپى دووه ممان بلاو كرده وه، به و ئوميدهم به م
كارانه مان سوود به خوينه رى كورد بگهينه نين و كه لينيكي
كتيبخانه ي كورديمان پر كرد بيته وه .

بۆيه داوا له خوينه رانى به پريز ده كه م له نزا و پارانه وه كانتان
نوسه ر و وه رگير و هاوكارانى ئه م پرۆژه يه له ياد مه كه ن، هه روه ها
سه رنج و تيبينيه كانتان به ديارى وه رده گرين، ته نها كارى خواى
بالاده ست بى كه م و كوورپيه .

وه رگير

سلیمانی - پایزی ۲۰۱۶

husain_rasul@yahoo.com

07501173849

پیشہ کی

سو پاس و ستایش بۆ خوی گہ ورہ و میہرہ بان، دروود و سہ لام
لہ سہر گیانی پیغہ مہرمان محمد ﷺ لہ سہر یار و یاوہ رانی بہ
گشتی:

یہ کیك لہ بہ خششہ کانی خوی گہ ورہ لہ سہر ئہم نہ تہوہ، کہ لہم
پوژانہ دا دہ بیینین، زیاد بوونی ھوشیارییہ بہرہ و کاری بہ خشین و چاکہ
کاری بہ شیوازی جوړاوجوړ، زیاد بوونی ژمارہی دامہ زراوہ
خیرخوازیہ کان، بہ شیکی زور لہ لاوہ کان عہودالی خزمہ تکرندن بہ
کوہ لگہ و بہ شوین میکانیزمی کدا دہ گہرین تا ئہ و خزمہ تہی تیدا
بہ رجہ ستہ بکہن، بہ لام پیویستہ ئہوہش بلین لہ گہل ئہ و مژدہ
بہ خشینہ دا بۆ ھوشیار بوونہوہ، ھست دہ کہین ئہوہی لہم نیوہندہ دا
ھاتوہ تہ بہرہم، کہ مترہ بہ بہراورد بہوہی کہ پیویستہ بہرہم
بہینریت، ئہ گہر بہراوردی بارو گوزہ رانی خو مان بکہین لہ گہل نہ تہوہ
پیشکہ وتوہ کاند، جیاوازیہ کی زور دہ بیینین^(۱)، بہراورد کاری

(۱) نہوہی گرنگہ لیڑہ دا نہوہیہ کہ نابیت بہ جوړیک سہیری ئہ و ژمارانہ بکہین کہ وک بہ لگہ
دہ مینرینہوہ لہ زور کیشہی گہ ورہ دا کہ زور ورن بہ لکو تہنہا وک بہ لگہ و دہ لالت سہر
دہ کرین نہ کشتی تر.

پەيدا كىردى ھۇشيارىيە بە خۇد و خۇد ناسىنە، بۆيە لىرەدا گىرنگە ئەم
ژمارانە بخەينە پوو:

• لە ويلايەتە يەكگرتوو ھەكەن: زياتر لە يەك مىليۇن و نىو
دامەزراو ھى خۆبەخشى و قازانچ نەويست ھەيە، ژمارە ھى ئەوانە ھى
بەشدارى كارى خۆبەخشى دەكەن ۹۳ مىليۇن خۆبەخشە كە دەكاتە
(۳۰٪) رېژە ھى دانىشتوان.

كە سالانە نزيكە ھى (۲۰) مىليار كاترۇمىر كارى خۆبەخشى پىشكەش
دەكەن، ئەو دامەزراو ھى خىرخوازيانە سالانە نزيكە ھى (۲۰۰) مىليار دۆلار
و ھەك بەخشىن و ھەردەگىر.

• لە بەرىتانيا: زياتر لە (۲۰) مىليۇن كەسى پىگەيشتوو، سالانە
كارى خۆبەخشى بە شىۋە ھى پىكخراو ئەنجام دەدەن، كۆى كاتى
خۆبەخشى دەكاتە (۹۰) مىليۇن كاترۇمىر لە ھەفتەيەكدا، بە ھى ئابورى
بۆ بەخشىنى ھەرمى بە (۴۰) مىليار جۈنەيە ئىستەرلىنى دەخەملىنىر.

• لە راپۇرتى كۆمەلە ھى ھەپەنسا بۆ كاروبارى كۆمەلە تىدا
ھاتوو كە زياتر لە (۱۰) مىليۇن ھەپەنسى لە كۆتايى ھەفتەدا كارى
خۆبەخشى دەكەن بۆ بەشدارى كىردن لە پىشكەش كىردنى خىزمەتى
كۆمەلە تى لە بوارە جۆراو جۆرەكاندا، لە ھەپەنسادا (۶۰۰) شەش سەد
ھەزار دامەزراو ھى خۆبەخشى و قازانچ نەويست ھەيە.

● **ئەلمانیا:** ئامارەكان ئەو نیشان دەدەن (۴۵٪)ى ئەوانەى لە تەمەنى (۱۵) سال بەرەو ئوودن، بەشداری دەكەن لە كارى خۆبەخشیدا و، ئامارەكان ئاماژە دەكەن بەوہى (۹۰۰) ریکخراوہ و یەکیٹی لاوان ھەبە کە (۴/۱) واتە (۰.۲۵) دانیشتونانى ئەلمانیا ریک دەخەن و ھاوکاری ریکخستنى لاوہكان دەكەن بۆ كارى خۆبەخشى.

● **ژمارەبەگى زۆر لە راپۆرتەكان ئەو نیشان دەدەن کە** ئیسرائیل کەرتیکى گەرەى خۆبەخشى و قازانج نەویستی ھەبە، کە زیاتر لە ھەموو دراوسێکانى بەبەگەوہ لەسەر ئاستى چەندیتی و چۆنیتی کە بە نزیکەبى (۴۰) چل ھەزار ریکخراو و دامەزراوہى خۆبەخشى و قازانج نەویستی ھەبە و سالانە بە تیکرایی (۱۰۰۰) ھەزار کۆمەلە (دامەزراوہ) زیاد دەکات.

بەشیوہبەگ دەتوانین بلێین بۆ ھەر (۱۷۵) کەس لە ئیسرائیل دامەزراوہبەگى خۆبەخشى ھەبە، بەلام لە ولاتانى کەنداوى عەرەبى بۆ (۶۰۰۰) شەست ھەزار ھاوڵاتی تەنھا یەك دامەزراوہى خۆبەخشى ھەبە، لەم پووەوہ ئامارەكانى ولاتانى تری عەرەبى ئاماژەى ترسناک تر نیشان دەدەن.

بەشداری ئەو دامەزراوانەى ئیسرائیل لە بەرھەمى ناوخۆیدا نزیکەى (۱۳٪) یە و ۲۳۵ ھەزار ھەلی کار دەستەبەر دەکەن کە دەکاتە (۱۰٪)ى ھیزی کار لە ولاتەدا، ھەندى لە لیکۆلینەوہكان ئاماژە بەوہ دەکەن کە

نزيكەي (۴۵٪) دانيشتوان بەشدارى كارى خۆبەخشى دەكەن، بۆيە
ئىمە پىيويستمان بە تىكۆشانى زياتر ھەيە تا قەرەبووى ئەو بەكەينەو
كە لە دەستمان رۆيشتوو، لەم بارەو دەتوانىن بلىين بەرجەستە
کردنى كۆلتورى (رۆشنىرى) كارى خۆبەخشى لە كۆمەلگەدا پىيويستى
بە دوو شتى گرنگ ھەيە:

يەكەم: خەملاندن و ھىنانەدى زۆرتىن ديد و تىپوانىن و ھۆكار كە
يارمەتىمان دەدات بۆ گەشەپيدانى كارى خۆبەخشى.

دووھەم: گشتاندن و بلاوکردنەو ھى ئەو ديد و تىپوانىنانە بۆ
پانتايىيەكى فراوانى چىن و تويزە كۆمەلايەتيە جۆراو جۆرەكان.

ھىواخوازين لە خواى بالا دەست كە ئەم نامىلكەيە بەشدارى
ھىنانەدى ئەو مەبەستانە بكات ئەگەر بە بەشىكى ديارى كراویش بىت.
خودا بيسەر و ھەلام دەرەو ھى نزاكانمانە.

و.عبدالكريم بكار

كولتور چيه؟

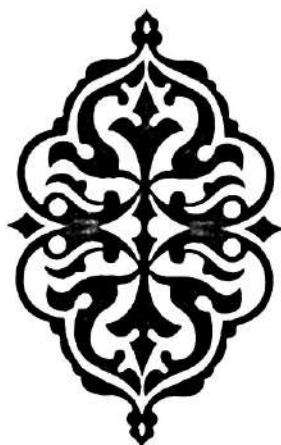
ليزه دا مه به ستمان له كولتور: نه و ناويته يه يه له چه مك و بير و
بنه ما و هه لسوكه وت و داب و نه ريت، كه په يوه ندى به كارى
خوبه خشيه وه هه يه، به جورىك نه و چه مكانه ببيتته روشنبيرى و
به شىك له گرنگى پيدانى خه لكى و شىوانى ژيان و به رنامه ي
چالاكيه گشتيه كانيان. واته داكوكى له به نه نجام كه ياندى ده كه ن
به شيوه يه كى به رده وام، هه ر وهك چون داكوكى له داب و نه ريته
باشه كان و كاره چاكه كانيان ده كه ن.

نيمه ده مانه ويته كارى خوبه خشى له دهره وهى بازنه ي گفتوگو
كردن بيت، بو نه وهى بيرى مروقه كان ته نها بو به هاكه ي نه چيت،
به لكو بو چونيه تى زياد كردن و به رجه سته كردنى بيت له ژيانى
گشتيدا، نه مەش به بلاو كردنه وهى نه ده بياتى خوبه خشى و
هه ستر كردنى خه لكى به سووده زوره كانى ديته دى.

پوون و ناشكرايه كه كارى خوبه خشى كاريگه ر؛ ره فتاريكى
به كومه ل و هاوبه شه، نه و ره فتاره دروست نابيت تا كومه لگه
نه بيتته خاوه نى ديدو بوچوون و كومه ليك مه عريفه كه زه مينه سازى
بو روشنبيرى هاوبه شه پره خسي نييت، له سه رى بوه ستيت و
له ويشه وه هه نكاو بنييت، نه و زه مينه يه شه له ريگاي په روه رده و

رۆشنبیرکردنه وه به دی دیت، کتیبه رۆشنبیرییه گشتیه کان؛
گرنگترین سه رچاوه ی نه و زه مینه سازیه ن، بۆیه هیچ سه یرو
سه مه ره نییه که ده بینین نه و گه لانه ی که زۆرتر سه رقالی
خویندنه وه ن و، زۆرتر شه یدایی و په رۆشیان له گه ل کتیبدا هه یه،
زیاتر گرنگی به کاری خۆبه خشی ده ده ن و کاری له سه ر ده که ن
هه روه ها له گه له پیشکه وتوو گه شه سه ندوه کانن.

کاری خوبه خشی چیه ؟

کاری خوبه خشی :

هه موو ئه و مال و کات و تیڤکۆشانه یه که ده دریت له پیناو
سوود و به خته وهری خه لکی و که م کردنه وهی نه هه مه تییه کانیا.

بازنه ی خوبه خشی فراوانتر ده بیټ کاتیڤ مروف هه ست به ئه وی
دی بکات، بوی میهره بان بیټ و دوعای بۆ بکات و هانی بدات و
وره ی بهرز بکاته وه و له ناخۆشی دا به شداری بکات، دیدو
تیپروانی نی پی ببه خشیټ و رینمایی بکات بۆ چاکه و خیری دین و
ژینی.

کاری خوبه خشی : جگه له پیشکه شکردنی مال و دارایی،
ئه و چالاکی و خزمه تگوزارییه وه قفی و قازانج نه ویستانه ش
ده گریته وه که پیشکه ش ده کرین.

له هه ندی ولآتدا - وه ک ولایه ته یه کگرتو وه کانی ئه مریکا
چاکه کاری و کاری خوبه خشی له یه کتر جیا ده که نه وه، چاکه کاری

به و ههول و تیکۆشانه دهلێن که تێدهکۆشییت بۆ چارهسه رکردنی
جیکه وتهی گرفتیک له گرفته کان و مامه له کردن له گه ل دۆزه که دا.

به لام کاری خۆبه خشی: ئاراسته ی به ره و چاره سه رکردنی
پیشه یی گرفته که و وشک کردنی سه رچاوه کانیه تی، هه روه ها
کارکردنه بۆ پاراستنی کۆمه لگه له کاریگه ریه نیگه تیغه کانی،
ئه مه ش جیاکارییه کی به سووده .

ده مه ویت پیش باسکردن له میکانیزمه کانی به رجه سه رکردنی
رۆشنیری خۆبه خشی و گشتاندنی و بلّو کردنه وه ی؛ ئاماژه به
شتیک گرنگ بکه م؛ ئه ویش ئه وه یه که داوای پاداشت له خوای
بالاده ست و ئه ستۆپاکی له لیپرسراویتی شه رعی، پیویسته لای
خه لکی بکریته بنچینه یه کی رۆشنیری بۆ هاندان و خۆشه ویست
کردن و به شداری کردن له کاری خۆبه خشیدا، ئه ویش له بهر دوو
هۆکاری بنچینه یی:

یه که م: خوای گه وره زۆرتین خه لات و پاداشتی ریک خستوه
له گه ل خزمایه تی و نزیکیی کۆمه لایه تی (په یوه ندی کۆمه لایه تی)، چ
پاداشتی گه وره تره له پاداشتی به خێوکه ری نازداریک (بی باوکیک)
که له به مه شتا له گه ل پیغه مبه ردایه (درودی خوای لی بیست)؛

کولتوری کاری خۆبه خشی

شوینى وهك په نجهى شایه تومان و په نجهى ته نىشتى (دوشاومرڼه)
له پیغه مېره وه نزيك بیت.

چ پاداشتیک گه وره تره له پاداشتى نه و کهسه ی که هاوکارى
بیوه ژن و هه ژاران دهکات، که وهك پاداشتى نه و کهسه وایه
هه میسه به پوژوو بیت و شه ونویژېکات و نه خه ویت.

دووه م: نیمه بۆچوونمان وایه که کارى خوبه خشى تیکوشانى
مړییه، نه و مال و داراییه که ده به خشریت ده بیته هوی
ته واوکردنى نه و که م و کووپی و نات و اوپانه ی له سیسته می
کومه لایه تی و روشنبری و رامیاری و ئابووریدا په یدا بووه.
هه روه ها کارى خوبه خشین جوړیکى تره له ته واوکردنى که م و
کووپی تاکه کان (مروځ) که به رامبه ر خودا و کومه لگه هه یانه وهك
چون سوننه ته کان نات و اوپ فهرزه کان ته واو ده کهن و پېرى
ده که نه وه. پاداشت کردن له سهر نه نجامدانى نه رکه کان هه ستى
جی به جی کردنى نه رکه کان زیاد دهکات به وهی که مروځ هه ست
دهکات به رده وامی به خشیوه به ئاکاره په سهند و باشه کان، ئاکارى
قوربانیدان و به ته نگه وه هاتن و به سه رخودا زال بوون و
خونه ویستى، گرنگى دان به نه وى دى.

ئەمەش بۆتە ھۆى ئەوھى كە دەتوانىن كارى خۆبەخشى بەكار
بەينىن بۆ چارەسەر كىردنى دەروونى و ھەلسوكەوتى خراپ، چونكە
يارمەتيدەرە بۆ كەم كىردنەوھى بەسەرخۆدا داخران (خۆپەسەندى)
و رىزگار بوون لە دلتەنگى و ماندوو بوون و ھەستىكرىن بە بەتالى و
ون بوون.

كارى خۆبەخشى بە بەردەوامى و ھەمىشە ئاماژەيە بۆ چاكى و
زىندووئى كۆمەلگە؛ وەك وتراوہ: (ھەلە و ناتەواوئەكانمان بەرھەمى
ولتە و شانازيەكانمان بەرھەمى كۆمەلگەيە) كەمى كارو كۆششى
خۆبەخشى لە پيئناو خىزمەت كىردن بە كۆمەلگە، يەككە لە دياردە
گەورەكان و چارەسەرى ئەم دياردەيە بە رپگا چارەى جۆراو جۆر
و پيش دەسى كىردن دەبييت، دەمانەوييت لەم نامىلكەيەدا ئەم
بابەتە زۆرتر پوون بكەينەوہ.

له ئاسۆی کاری خۆبه خشیدا

دوو بابەتی بنه پره تيمان ههيه پيويسته زياتر پوونی بکهينهوه،
چونکه له بیری زۆریه خه لکیدا ون بووه و نه ماوه:

بابهتی يه کهم: کاری به کۆمهله (العمل الجماعي)

ئاشکرايه خۆشهويستی بۆ کاری خیر له قولایی دلی
موسولماناندا ههيه و به پيگا و شيوازی جوراوجور ئه نجامی
ده دهن، به لام به چپر چپر و شيوازی تاکه کهس، ئه گهرچی ئه م
شيوازه سوپاسکراو و وه رگيراوه به لام سوودی کهمه، به تايبهت
له م پۆزگاره دا که توانای جوراوجور ههيه بۆ سوود گه ياندنی زياتر
به خه لکی، له بهر زۆری و گهرهیی پيداويستيه کانيان.

زۆریه ئه و کاره خۆبه خشانه ی که ئه مپۆ ئه نجام ده درين
ده توانين به (ترسناک) ناوی به رين له بهر ئه وه ی کاتيک موسولمان
به شيک له دارایی و کاته که ی ده به خشييت که يه کيک داوا ی لی
ده کات، يان دراوسيکه ی يان هاوه ليکی يان که سيکی نزیکي
شتيکی له و جوره ی لی ده خوازييت يان پيويستی به هاوکاری ئه و

ههيه، نه مهش مانای وایه هه نديک جار مانگيک يان دوو مانگ تی ده پريت، بی نه وهی نه و موسولمانه به شداری کاریکی خوبه خشی کردیت، له کاتيکدا پاره و سامان و کات و توانای ههيه بو نه وهی زور له و کاره خيرخوازيانه نه نجام بدات، يان به شداری بکات، نه مهش له بهر دوو هوکاره:

يه کهم: نه بوونی پوحي کارکردن به شيوازی تیم له بيرو هستی زوربهی موسولماناندا، له کاتي نه نجامدانی کاری خوبه خشيدا بير له کاری به کومه ل (به شيوهی تیم) ناکه نه وه.

دووهم: کهمی ژماره ی دامه زراوه و چوارچيوه و بهرنامه بو کاری خوبه خشی که بتوانيت ويست و داخوای خيرخواز و به خشه ره کان له خو بگريت و داهينانی نوی بکات له دهسته بهر کردنی شيوازی سه رنج پاکيش له کاری خوبه خشيدا.

ليره دا تيشک ده خهينه سه ر گيانی کارکردنی به کومه ل و بنيات نانی تیمی کار، له م خالانه ی لای خواره وه دا:

۱- گروه (تیم) کومه ليک که سن پاپه ندي سيسته ميک ده بن و هول ده دن بو به دی هينانی ئامانجه هاوبه شه کانيان .

۲- زور دهقی پيروزمان ههيه، موسولمانان هان ده دات بو نه وهی پيکه وه و له گه ل يه کتر کار بکه ن چونکه کاری گروه (تیم)

له زۆربهی کاتدا بهرهمی زیاتره له بهرهمی تاکهکان، ئهگه ربه
تهنها کار بکهن. مڕۆڤ به پهروشتی کار دهکات، کاتیکی له گه
تیمیکی پیکهوه گونجاودا بیست. تیکۆشانی به کۆمهله ئاراسته
کردنیکی باشتیه له له تیکۆشانی تهنهایی، چونکه کار کردن له ناو
تیمدا یارمهتی دههه بۆ لیکۆلینهوه و پوختهکردنی بیرو
بۆچوونهکان و باشتی کردنی پلهی تی گهیشتن و کرانهوهی ژیری،
پێویسته ئهوهمان له بیر نهچیت کاری به کۆمهله و دامهزراوهی
توانای نوی بوونهوه و بهردهوام بوونی ههیه زیاتر له کاری تاکه
کهسی، بهلام زۆربهی خهڵکی له کاری به کۆمهله دوور دهکهونهوه،
چونکه دهبیته ههول و تیکۆشان له گهله کاتهکان ریکبخهین به هوی
ئهو کۆت و بهندانیه که مڕۆڤ له ناو کاری به کۆمهله بۆی دروست
دهبیته، ههندی له خهڵکی پهنا بۆ کاری تاکه کهسی دهبات به هوی
ئهو ئهزمونه شکستخواردوانیه که له کاری به کۆمهله بینویهتی.
بهلام پێویسته ههموو ئهوه ئهگهرو له مپهرانه تی په پینین، چونکه
ئهو بهرهم و سوودهی له کاری به کۆمهله و تیمدا دیته دی زۆتره
له کاری تاکه کهسی.

۳- کاری به کۆمهله (هاوبهشی) ئهگه ر به شیوهیهکی باش پیک
نهخریت، ئهوا له هۆکاری پالنه ر بۆ بهخشین دهگۆریت بۆ هۆکاری
له مپهرو پیکری، کاتیکی گیانی ته ممهلهی و پشت پی بهستن به

ئەوانى دى لە نىۋ ئەندامەكانىدا بىلەن بىيىتەۋە، بۇ ئەۋەى كار كىرن
لە ناۋ تىمىدا بە شىۋەيەكى بەرەمدارىيىت، پىۋىستە ئەم
تايىبەتمەندىانەى تىدا بىت:

أ/ پىۋىستە پەيام و ئامانجى ئاشكرا بىت، بزانىت چى دەۋىت،
ئەۋ بە ھاىانە چىن كە كارەكانى پى بە پىۋە دەبات، ئەۋ كات و
پىداۋىستىانە چىن كە دەيگەيەنىتە ئامانجەكەى.

ب/ ھەريەكىك لە ئەندامانى تىمەكە ھەۋل بدات بۇ زانىنى
باكگراۋندى كولتورى و كۆمەلەيەتى ھەريەكىك لە ھاۋەلەكانى.

ئەمە زۆر گرنگە بۇ مەسەلەى ھاۋكارى كىرن و دىيارىكىرنى
پوانگە و رىكخستنى پەرچە كىردارەكان، ئەمەش لە ھەمويان
گرنگىرە لە پىناۋ پىشتىۋانى كىرن و لە يەك تىگەيشتن لە كاتى
نارەھەتىدا.

ج/ داهىنان كىرن لە كىردا سىفەتىكى گرنگە لە سىفەتەكانى
كارى بەكۆمەل، ئەمپۇ لە پۇژگارىكىداين زۆر پىۋىستمان بە
سەركىردە و داهىنان و كىرانەۋەى بىر و ھۆش ھەيە.

ئاگادار بوونى تىمى كارى خۇبەخشى لە ئەزموونى ئەۋانى تر
بەرەمىكت دەداتى كە لەۋەۋ پىش نەبوۋە.

د/ جهخت كړدنه وهی زږتر له سهر نه نجام، نهك له سهر رڼی و
شوین و رڼكڅستنه كان، چونكه نه نجام به ره می داواكراوه،
نه وه مان تیبینی كړدووه زږ له تیمه خو به خشه كان ناخواندن له سهر
نه نجامی كار ه كانیان بوهستن له جیاتی نه مه پشت ده بهستن به
هه نديك شیوازی تر كه زږتر بوازی پیکلام و پاگه یانندن له خو
ده گریټ. نه مه ش وهك جوړیك له راكردن بو پیشه وه نه ژمار
ده كریټ.

ه/ به رپر سیاریټی و پوټی هه ریه كه له نه ندامانی تیمه كه دیار
و ناشكرا بیټ، چونكه نا پوونی نه م شتانه گیانی ته ممه لی له ناو
تیمه كه دا بلاوده كاته وه، به شیك له نه ندامان چاوه پوانی پیش
دهستی له هاوه له كانیان دهكهن و نه وانی تریش به هه مان شیوه،
نه نجام ده بیټه هو ی دهست به تالی و لاوازی به ره م هیټان.

و/ تیمی باش، هه ولی ره خساندنې ژینگه ی باش و گونجاوتر
دهدات، چونكه گه شه پیدانی ژینگه به کاریکی زږ گرنګ داده نریټ،
نه وه چه سپاوه كه له (۶۰٪) ی سهر كه وتنی تاكه كان و كو مه له كان
په یوهستن به نه و ژینگه ی كه کاریان تیډا كړدووه. ژینگه ش شوین
و نامرازه به كار هاتووه كان و سیسته می به ردهست و په یوهندی و
باری نیو نه ندامانی تیمه كه ده گریټه وه.

ز/ کارکردن به شیوهی تیم و به ریه ک که وتنی نه ندانه کان له گەل
به کتردا جاری وا هه یه ده بیته هۆی دروستبوونی ناکۆکی، بۆیه
تیمی باش نه و تیمه نییه که هیچ گرفتێ نه بیته، به لکو نه و تیمه یه
که له ریگه ی خۆیه وه هه ولێ چاره سه رکردنی گرفته کان ده دات
به بی نه وه ی به رزی بکاته وه بۆ لایه نه په یوه ندیداره کانی سه روو
خۆی، له هه مان کاتیشدا ناهیلایته گه شه بکات و گه وره بیته.

ح/ له گرنگترین نه و سیفه تانه ی که پێویسته هه بیته له تیمی
کاری سه رکه وتوودا: نه وه یه هه لسه نگاندن بۆ خۆی نه نجام بدات،
به پێی پێوه ره روون و ئاشکراکان، چالاکی خۆبه خشی و نا
خۆبه خشی نه گه ری نه وه ی هه یه که زۆر له گرنگی و
کاریگه ریه که ی ون بکات نه گه ر نه خرێته وه به ر پێوه رو
هه لسه نگاندنه کان به شیوازی پریزه ندی (له کاتی دیاری کراودا)،
باشترین که سیکیش که به و کاره هه لبسێ نه ندانه ی تیمه که
خۆیانن.

ط/ پێویسته تیمی کار خۆی بپاریزێته له و نه خوشیا نه ی که
دیده ریگای و، گرنگترین نه و نه خوشیا نه نه مانه ن:

■ خۇپارىزى بەردەوام و زیاد لە پىويست و ترسان لەوەى ئەو
پىشنىار و پېژانە بکەوێتە دەستی رکابەرەکانت یان لایەنە
پەيوەندیدارە بالاگان.

■ ئەو پەيوەندیانەى کە لە سەر بنەمای گومان و بلاو
کردنەوێ پىروپاگەندە دادەمەزێت بە پىگای:

لەوانەى کە سێک وابلێت .... یان لەوانەى واپووبدات.....،
ئەگەرى ئەو هەیه لەو رووداوەو زەرەرى لى بکریت..... ئەم
شیوازانە لە گوزارشت کردن و پەيوەندیەکان، دەبیته هۆى رىگری
پیکەو جۆش خواردنى ئەندامانى لەگەڵ یەکتەدا. هەمیشە بواریک
بۆ گومان بردن بە یەکتەى دروست دەکات.

■ کەم بوونەوێ پەروشی کار کردن، ساردی گفتوگو و
وەپس بوون لە فرە پایی، هەموو ئەمانە چالاکی پەك دەخەن،
تیمەکە خوشی لە دەستکەوتەکانى نابینی، پىويستە هۆکارەکان
بزانرێت کاتی ئەمانە پوو دەدەن و بە خیرایی چارەسەر بکریت.

■ خۇپارىزى لە ئالوگوپی زانیاری، لە کاتی کدا ئالوگوپی
زانیاری زیندوویتی و پاستى برپارەکان دەستەبەر دەکات و بە جى
هینانى کارەکان باشتەر دەکات، کاتی کە متمانە لە نىو ئەندامانى

تیسه که دا که م ده بیته وه خو پاریزی دیته ئاراهه، نه و کات پرکابه ری و کیبه رکی نیوان نه داما ن به شیوازی نیگه تیف و ناشایسته یه .

■ له هه ندی تیمی کاردا، کۆبوونه وه ی زۆر و به ره می که م ده بینین، نه مه ش به هۆی خو ئاماده نه کردن بۆ کۆبوونه وه که و نارۆشنی له ئامانجی کۆبوونه وه که دا، بۆیه تیمی کاری باش نرخ ی کۆبوونه وه ی به ره مدار ده زانییت و هه ر له و روانگه شه وه کۆبوونه وه کانی نه نجام ده دات .

بابه تی دووه م: ئافره ت و کاری خو به خشی

سه رگوزشته ی ئافره ت له جیهانی ئیسلامیدا، سه رگوزشته یه کی خه منا که .

له نیو سه ده ی رابوردوودا نه ده بیاتی رابوونی ئیسلامی به ته نها گرنگی داوه به پۆشاک ی ئافره ت (حجاب) و، مه رجه کانی کارکردنی و گرفتی تی که لاوبوونی له گه ل پیاواندا، به لام گرنگیه کی نه وتۆی نه داوه به بواری پاهینان و ئاماده کردنی، که چۆن دایکی کی گه وره و ژنیکی سه رکه وتوو و سه رکرده یه کی خیرخواز بییت. له نه نجامی نه مه دا به شیکی زۆری ئافره تانمان له ده ست چوو، جگه له

که مینگی نه بئیت هه مووی بازاره کان بردیان، ئافره تی رۆژه لاتی سی
به رامبه ری ئافره تی نه وروپی خه رج ده کات له خۆپازاندنه وه و
کرینی پۆشاکدا، که نه مه ش جینگای داخه .

ئافره ت به سروشتی پیکهاته و بارودوخه که ی، ده توانییت
به شداری گه وره پیشکه ش بکات، له بواری کاری خۆبه خشیدا،
ئافره ت هه به خاوه نی داراییه و به پرسیاریتی که سیشی له
نه ستۆدا نییه، به شیکی زۆر له و کچانه به هۆی نه وه ی که شوویان
نه کردوه، نه و ئافره تانه ی که مندالیان گه وره بووه و
به پرسیاریتیان به رامبه ر خیزانه کانیاں که م بوته وه، نه و
ئافره تانه ی که له ماله وهن و کاتی ده سته تالی زۆریان هه به، به
تایبه ت نه وانه ی که خزمه تکاریان هه به و کاروباری ماله وه یان بو
پێک ده خه ن، نه مه ش مانای نه وه به که کۆمه لگه ئیسلامیه کان
پۆژانه ده یان ملیۆن کاتریمی ری کار زیان ده که ن، به هۆی نه بوونی
پۆشنبری کاری خۆبه خشی گونجاو بو جیهانی ئافره تی
موسولمان.

نمونه ی کرداری:

- ئافره ت له توانایدا به زۆر کاری خزمه تگوزاری خۆبه خشی
پیشکه ش بکات له زۆر بواردا له وانه ش: - به شداری له په روه رده

کردنی مندالی بی باوک (نازداران) و نهوانه ی که باوک و دایکیان نا دیاره، به ناراسته کردنیان له پوانگه ی (پهروهده به یاری کردن) و گیرانه وه ی چیرۆک و سه رگوزشته بۆیان.

● نافرته ده توانیت به شداری بکات له پهروهده کردنی کچانی که پهک له پوانگه ی دانانی هه ندیک به رنامه ی پهروهده یی و خوشی، له ریگای نه و ناوه ند و ریخخراوه خۆبه خشیانه وه که له سنووره کهیدا هه یه، نافرته ی نه مریکی له م پوه وه به ره می سه ر سوپهینه ریان هه یه.

● نافرته ده توانیت کچانی خیزانه هه ژاره کان شاره زا و کارامه بکات وهک سه رچاوه ی دارایی سوود له توانا کانیان وه ربگریت، له وانه ش فیڕکردنی ئیش و کاری دهست، دروومان، شاره زایی دروست کردنی خواردنی جوړاوجوړ و .....هتد.

● ناراسته کردنی کچه لاهه کان که له دهروازه ی شوکردندان، پاهینان پی کردنیان له سه ر چۆنیه تی به پۆه بردنی کاروباری خیزان و هاوسهرداری.

● خزمهت کردن به ریخخراوه خیرخوازیه کان، هه موو ریخخراویک پیویستی به خزمه تی پالپشت و هاوکاری هه یه، وهک دروست کردنی لیست و داتای زانیاریه کان، په یوهندی کردن به نافرته

خاوهن دارایی و خاوهن کاره‌کانه‌وه بۆ پیدانی زانیاری له‌سه‌ر
پڕۆژه خێرخوازیه‌کان، شرۆڤه کردنی به‌رنامه‌ی کۆمه‌له و
ریکخراوه‌کان که زۆر زۆرن بۆ ده‌زگا‌کانی پاگه‌یاندن، به‌ده‌سته‌وه
گرتنی کاروباری ژمیریاری، زۆر شتی تری له‌م جۆره.

• ئافرهت ده‌توانی‌ت له‌ زۆریه‌ی کاتدا هاوکاری پیشکه‌شی
خه‌لکی و ریکخراوه خۆبه‌خشه‌کان بکات، له‌ رێگه‌ی به‌شیک له‌و
کاره‌ی که خۆی هه‌یه‌تی یان له‌ دامه‌زراوه تایبه‌ته‌که‌یدا ده‌یکات،
پزیشک ده‌توانی‌ت هه‌ندیک له‌ نه‌خۆشه هه‌ژاره‌کان پۆژانه چاره‌سه‌ر
بکات بۆ به‌رامبه‌ر به‌ هاوکاری له‌گه‌ڵ بنکه ته‌ندروستی و ریکخراوه
خۆبه‌خشه‌کاندا.

ئه‌و ئافرهته‌ی که پڕۆژه‌ی بچوکی هه‌یه ده‌توانی‌ت پاهێنان به
کچه‌کان بکات له‌سه‌ر چۆنیه‌تی به‌رپوه‌بردنی پڕۆژه‌ی (بچووک)
ئه‌وانه‌ی له‌ بواری فێرکردندا کار ده‌که‌ن ده‌توانن هاوکاری هه‌لمه‌تی
نه‌هێشتنی نه‌خوینده‌واری بکه‌ن، ئه‌وانه‌ی ئاره‌زووی توێژینه‌وه‌ی
زانستیان هه‌یه ده‌توانن لیکۆلینه‌وه‌ی له‌سه‌ر پیداو‌یسته‌ی‌کانی
کۆمه‌لگه بکه‌ن، پاشان ئه‌و ئه‌نجامه‌ی ده‌یگه‌نی ده‌یدهن به
ریکخراوه خۆبه‌خشه‌کان.

من ميوادارم له هه موو دامه زراوه يه كي خوڤه خشى گه وږده دا
به شيك هه بيټ بو پاهيئنان و ناماده كردنى ئافره تان و كچان بو
به شدارى كردن له كارى خوڤه خشيدا، نه مه باشتريه هوكارى
پشتيوانيه بو جيگير كردنى كولتورى (روشنبيري) كارى خوڤه خشى
لاى ئافره تى موسولمان.

چۆن كارى خۇبەخشى بەرجهسته بكهين؟

ئاشكرايه ئو پيشهاتانهى كه روبه پوومان دهبنه وه له
بهرامبه رگه شه دان به كولتورى تاك و كۆمه لگه، برىتيه له
به رجهسته كردنى بيرو تيپوانىنى نوئ و پاشان ههستان به
بلاوكردنه وه و به رجهسته كردنى له كايه كۆمه لايه تيه جوراو
جۆره كاندا، له راستيدا به هاى هه ر بيرو ديدىكى نوئ برىتيه له
تواناي بلاوكردنه وه و جيبه جئ كردنى، ئاشكرايه گواستنه وهى بيرو
چمك و ئاكاره په سنده كان بۆ ژيانى پراكتيكي پۆژانه پيويستى
به په روه رده يه كى باش هيه، چونكه ته نها په روه رده ده توانييت
مه عريفه بگۆرپييت بۆ كولتور، ئه م په يامه ش كه له دوو توپى ئه م
ناميلكهى به رده ستدايه بۆ ئه و مه به سته يه .

يه كيئ كه وه سيسته م و ميكانيزم و هوكارانهى كه كارى
خۇبهخشى جيگير ده كات و بلاوى ده كاته وه، هاندانى
پيشنياره كانى تاكه كه سيه، كارى خۇبهخشى له سه ر ئاره زوى
به شدارى تاكه كان پاده وه ستي بۆ هاوكارى ئه ندامه لاوازه كانى

کۆمەلگە، بۆ ئەوێ زەوی و ژینگە باشتەر فەراھەم بکات بۆ
ژیانیکی خۆشتر، هەرچەندە زۆربەى خەلکی لە پۆلى شارستانی و
کۆمەلایەتى خویان بى ئاگان، لەبەرئەو پێویستیان بە کەسانى
تر هەبە هانیان بدات بۆ کارى خۆبەخشی و لایەنە پۆزەتیفەکانى و
ئەو بەشداریانەیان بۆ پوون بکاتەو.

لەم بارەىەو دەمەویت ئاماژە بۆ دوو مەبەست بکەم:

۱- بۆلۆکردنەوێ گىانی گەشبینى و ئەگەرى بە دەست
هینانى پێشکەوتن و گەشەپێدان لە پوانگەى زۆربەى پێشنیازە
بچووکەکانەو، ئەو ئەزموونە تالەى کە ئوممەتەکەمان چەشتویەتى
لەسەدەکانى هەرس و بى هیوایی پابردوودا وای لە خەلکی کردووە
کە گرنگى چالاکی و کارى خۆبەخشی و پۆزەتیفانەى بچووک
بەهەند وەرنەگرن، ئەمەش وایکردووە کە چاویان تەنها لە سەر جى
بەجى کردنى کارە گەورەکان بىت، ئەمەش لە خراپترین پاشماوێ
کاریگەرى ئەو دواکەوتنە شارستانیەى لە عەقل و دەروونى
خەلکدا.

گرنگ لیژەدا ئەوێە کە بۆ خەلکی پوون بکریتەو کە زەمەنى
ئەو پالەوانە گەورانەى کە پەرەوێە مێژوویان دەگۆڕى
بەسەرچوو، ئیستە زەمەنى دروست بوونى ملیۆنان پالەوانى

بچوکه که ده توانن نمونه ی ناوچه یی و بچوکی سهرکه وتور
پیشکش بکن و کونه بچوکه کان پر بکنه وه. له پرۆژه و کار و
پیشه کانیاندا سهرکه وتوون، زۆر خه لکی تریش ده توانن چاویان لی
بکن، له پوانگه ی که له که بوونی هه وه کانیان و به خشینه دیاری
کراوه کانیان گۆرانکاری دروست ده کهن له رووبه ری گه ره که که یاندا،
زۆربه ی خه لکی به پیی دیدو بۆچوونیک کار ده کهن کورته که ی
بریتیه له:

ئه وه ی ده مانه ویت ئه گه ری سهرکه وتنی نییه، ئه وه ی
نامانه ویت ئه گه ری سهرکه وتنی هه یه، سهرئه نجامیش ئه وه یه له
پشوویه کی کراوه دا ده بن، ئیمه ده مانه ویت به خه لکی بلّین:

زهرده خه نه یه ک به پووی که سیکدا و پینوینی کردنی که سیکی
ترو ریگا نیشاندانی و هاوکاری یه کیکی دی به کرینی شتیکی
نوی.... هتد. هه موو ئه مانه نیشانه ی زیاد کردنی شتیکه بۆ سهر
کاره کانی کۆمه لگه، هه ر وه ک چۆن دلۆپیک ئاو زیاد ده بییت بۆ
ئه ستیلک و که میک له ئاستی ئاوه که به رزتر ده کاته وه، هه روه ها
لابردنی به ردیک له نیوان هه زار به رددا پۆشتنی مروّفه کان به و
ریگایه دا ئاسانتر ده کات.

۲/ هاندانی لاوهکان بۆ تاقیکردنهوهی جوړیکی نوی له خوشی
و شادی و کامه رانی پوځ.

له راستیدا کاتیځ نیمه منډال بووین وا گومانمان دهبرد که
بهخته وهری له وهرگرتندایه، به لام کاتیځ گه وره بووین بومان
دهرکهوت که بهخته وهری له به خشیندایه. مروقی (گه وره) مهرد
هست به ناسووده ییه کی زور دهکات کاتیځ ده بینیت نه وانه ی له
دهورو پشتیدان شادن و دلخوشتن، نه و خزمه ته ی که پیشکشی
نه وانه ی ده که ین که له دهورو به رماندان مانای راسته قینه به ژیانمان
ده به خشیت، و امان لی دهکات هست به نارامی و گه شبینی به لینی
خودا بکه ین بۆ چاکه خوازان.

هست و گیانی موسولمانانه به گشتی نه وه پهد دهکاته وه که
له سرگرده کانی نازار و نه هامه تی گورانی و سروود بچریت.
ناکریت تاک پیشکته وتن به دهست بهینیت له ژینگه یه کی ویران و
روخواودا، هر وهک ناکریت موسولمان مالکه ی و لی بکات که
دورگه یه کی دابراو بیت له ولاتیځ که له ناو ده ریایه ک له خه م و
خه فته و نازار دا بژی.

به رپر سیاریتی خیزان له دامه زرانندی

کولتوری کاری خو به خشیدا

له گه له وهی مندا له لاپه پرهیه کی سپی نییه چیمان بویت له
سه ری بنووسین، واته گوی پایله لی ته وای په روه رشیاره کی
ناکات، به لام نه وه چه سپاوه که مروف به مروفایه تییه کی نات واول
دایک ده بیته، چونکه زمان و هه ست و پیوه ره کانی پاست و هه له ی
نییه، هه روه ها میشکی پیوه ری وردی نییه تا بتوانیت جیاوازی له
نیوان شته گرنگه کان و که م بایه خدا بکات، لی ره وه خیزان
کاریگه رییه کی گه وره ی ده بیته له دروست کردنی خوشه ویستی خیر
و خزمه تی گشتی له ده روونی مندا لدا، هه روه ها خیزان ده توانیت
گه شه به خو په سه ندی و زور سووربوونی بی سوود له به رژه وه ندیه
تایبه تیه کانیدا بدات، له لایه کی تره وه ده توانیت گه شه به گیانی
کومه لایه تی و خو نه ویستی و قوربانیدان و به خشنده یی بدات له
ده روونی مندا له که یدا .

کولتوری کاری خو به خشیدا

خیزان ده توانیئت کولتوری خو به خشی لای منداله کانی
بچه سپینیت له پوانگه ی نه م شتانه ی لای خواره وه:

۱- هه میشه ده لئین: په روه رده به پیشه نگ، کاریگه رترین
جوړی په روه رده یه لای مندال، لیږه وه تیږوانینی مندال بو دایک و
باوکی که هندی کاری خو به خشی نه نجام ده دن، وا له منداله کان
ده کات که لاسایان بکه نه وه و هاوکاریان بکه ن له و کاره
خو به خشانه ی که نه وان ده یکه ن:

نه وه ش به سووده که له ناو خیزاندا باسی نه و کارو چالاکیه
خو به خشیانه بکریئت که باب و باپیران و دایک و داپیره کان
نه نجامیان داوه.

تاوه کو مندال هه ست بکات که کاری خو به خشی سه رچاوه ی
ژیانی مروغه، نه و شته ناساییه ی که پیویسته هه مو کات بیئت و
ناماده بیئت له ژیانی خیزاندا .

۲- پالنه ری شاراوه بو به شداري کردن له کاری خو به خشیندا
بریتیه له هه ست کردن به شهره فی نینتیمه بو نه و کو مه لگه ی که
تیایدا ده ژی، که ناوزه د ده کریئت به (نیشتمانی بوون)، ناشکرایه
که نه ندامیتی راسته قینه بو نیشتمانی لقیکه له نینتیمه بوونی
خیزان و بنه ماله کان واته بو بازنه یه کی بچوو کتر، لیږه وه

دامه زراندن و چه سپاندنی خوشه ویستی خیر و به خشین و
چاکه کاری له دل و دهروونی بچووکه کان و منداله کاندایه یوه ست
ده بیت به هه ست کردنیان له سوپاس کردنی نه و ماله ی تییدا
گه وره بوون و فیروون.

به م شیویه نه و خیزانانه ی که خوشه ویستی پیکه وه ی
به ستوون و گه وره کان قوربانی ده ده ن بو بچووکه کان؛ نه و
خیزانانه که لاو و تازه پیگه یشتوان ناماده ده که ن بو به شداری
خزمه تی گشتی و هاوکاری هه ژاران و بی باوکان و هه موو خاوه ن
پیداویستیه کان، نه و په یامه ی لی ره دا هه یه پیویست به شرو فیه
زیاتر ناکات.

۳- زۆربه ی زانا ئوسولیه کان بوچوونیان وایه که مه به ستی
گه وره ی شه ریه ت (پینچ) شته :

۱. پاراستنی دین، ۲. پاراستنی گیان، ۳. پاراستنی ژیری،
۴. پاراستنی شه رف و ناموس، ۵. پاراستنی مال و دارایی، خیزانی
موسولمان ده توانیت له م مه به ستانه سوود و هه ربگریت بو
په روه رده ی کومه لایه تی و جیگیر کردنی پۆشنبیری چاکه خوازی،
به تاییه تی خوا داوای له موسولمانان کردووه که پاریزگاری له
حه رام کراوه کانی ئیسلام بکه ن، به پیی توانا بانگه واز بکه ن بو

چاڪه كارى و هه ولى پابه ند بوون بدهن پييانه وه، له هه مان كاتدا
 هاوكارى برا موسولمانه كانى ترتان بكن بؤ نه وهى به و نه ركه
 هستن، له بانگه واز كردنى گشتى و له ناستى پابه ندى تايبه تى
 كه سى، به هه مان شيوه بؤ پاراستنى گيان و مال و دارايى و ژيرى
 و شهره ف و ناموس، موسولمان هه ول ددهات بؤ پاراستنى نه م
 شتانه له ژيانى تايبه تى خويدا، به هه مان شيوه هاوكارى پؤله كانى
 كه له كهى دهكات بؤ نه وهى پابه ند بن پييانه وه. كاتيڪ نه م ديدگايه
 لاي خيزانى موسولمان روون ده بيته وه و گرنگى زور ددهات به
 كه شه پيدانى لايه نى كومه لايه تى له پيكهاته و كه سيى نه وه كانيدا،
 له هه مان كاتدا گرنگى ددهات به كه شه پيدانى گيانى خوبه خشى و
 به شدارى خزمه تگوزاريه كومه لايه تيه كان.

٤- خيزان ده توانيت پاهينان به منداله كانى بكات له سه ر
 كارى خوبه خشى له پوانگه ي ريځخستنى هه نديك چالاكى له ناو
 خيزاندا، بؤ نموونه: هه نديك له خيزانه كان له ماله كانيان ده خيله يان
 بؤ منداله كانيان داناوه ناويان ناوه (ده خيله ي چاڪه كارى)^(١)

(١) ده خيله سندوقيكى بچووكه، له پلاستيك يان فايبر دروست كراوه، له زوربه ي ماله كاندا بؤ
 منداله كان ده كپرديت، منداله كان به شيك له پاره ي پوژانه يانى تيدا كو ده كه نه وه. وا باشتره
 منداله كت پابه نيت كه هه نديك جار نه و بره پاره ببه خشيت (وه رگيپ)

هه ریه ک له منداله کان (۱۰٪) ی خه رجبی مانگانه ی ده گیریتیه وه
 و ده یخاته ناو ده خيله که، پاش ماوه یه ک له ئاهه نگیکی خوشی
 خیزانیدا ده خيله کان ده که نه وه و داها ته که ی ده به خشن، هه ندیک له
 خیزانه کان و منداله کانیا ن په روه رده ده که ن به شیک له کاتیان
 ده به خشن به ناوی (به خشینی کات) و سه ره په رشتیاری خیزانه که
 په یوه ندی له گه ل پیکخوا وه خۆبه خشیه کان دروست ده کات و ریک
 ده که ون له سه ر شیوازی به شداری منداله کان، بۆ نمونه: هه فته ی
 دوو کاتژمیر کاری خۆبه خشی ئه نجام ده ده ن بۆ به شداری کاری
 خۆبه خشی و هه ندی چالاکی خزمه تگوزاری گشتی.

به بره ی من پیویسته له سه رمان که بگه ریین به شوین ریگی
 گیرانه وه ی ئه و سۆز و خوشه ویستیه که پیشتر له نیو
 کۆمه لگا کانه ماندا هه بووه، به تایبه تیش له لادیکاندا^(*) که گرنگی زۆر

^(*) کۆمه لگه ی کورده واری: ده یان و سه دان نمونه ی له م جۆره ی تیدا بووه و نیستاش هه به که
 هاوکاری ئه و ماله کراره که که م ده ست یان نه بوون یان هه ر پیدایه ستیه کیان هه بوو بیت، بۆ
 نمونه: هه موو خه لکی گوندیک پۆژیک پیکه وه جوتیان کردوه بۆ هه ژاریکی گونده که یان به م
 ده و تریت (گه له جوت)، جوت کردن = کیلاندن. یان پیکه وه دروینه ی ده غل و دانی مالتیکی
 هه ژاری گونده که یان کردوه به م کاره ش ده لێن (گه له دره و) که جاران دروینه ی میکانیکی
 (ده پاسه) نه بووه. هه زاران نمونه ی تریش له ناوچه جیا جیاکانی کوردستان هه بووه و نیستاش
 ئه و گیانی هاوکاری له شارو گوندی کوردستان هه ر ماوه، به لام له م پۆژگاره ی ئه مڕۆدا پیویستی
 به میکانیزم و شیوازی نوی هه به، که ده کریت پیکخوا وه خیرخوازی و مڕۆ دۆسته کان ئه و پۆله

بە سەلامەتی و ئاسوودەیی و دڵنیایی خزمەکان دەدات لەسەر
 ئاستی خێزانەکان بە گشتی، بپروام وایە بنەمالە گەرەکان و
 مۆزەکان پۆلێکی زۆر جوانیان لەم بارەووە دەگیرا، لاو و تازە پێ
 گەشتوووەکان و رۆلەیی مۆزەکان کاری خۆبەخشیان دەکرد و
 هاوکارییان پیشکەش بە نەدار و خاوەن پێداویستییە جۆراو
 جۆرەکان دەکرد، چەند دڵگیر و جوانە کە پێداویستی و کەم و
 کورتییەکان دیاری دەکرا لە ناو مۆزێکدا پاشان کۆرە لاوەکان و
 ئافرەت و کچان هاوبەشیان دەکرد بۆ دەستەبەرکردنی ئەو
 پێداویستیانە.

خەڵکی نابینا هەیه پێویستیان بە کەسیک هەیه شتیان بۆ
 بخوێنیتەو و هەندێ پێداویستیان بۆ دەسەبەر بکات، قوتابی هەیه
 پێویستی بە هاوکاری زانستی هەیه لە چەند وانەیەکیدا، بێوێژن و
 بێ باوک (نازدار) هەیه پێویستی بە چاودێری و هاوکاری هەیه و
 .... هتد، هەستان بە کاری خۆبەخشی بۆ خزمەتی ئەوانە
 پەيوەندی خێلەکی دەگۆرێت بۆ پەيوەندییەکی بەرھەمەداری مەرووف
 دۆستی.

ببین لە کۆکردنەوە و لە خوێندنی ئەو هاوکاری و بەشداریانە بە شتوازیەک کە لە گەڵ سەردەمی
 ئەمۆدا گونجاو بێت. (وەرگیر)

روۆلى دامه زراوه زانستيه كان له بهرجه سته کردنى کولتورى کارى خوښه خشيدا

کومه لگاگان پشت به وه ده به ستن که دامه زراوه زانستيه کان
ده توانن پوولی کاریگر ببینن له بنیاتنانه وه و داپشتنه وه ی بیری
نه وه ی دامه اتوو و نه و بواره ی که گرنگی پی ده دهن، نه و
دامه زراوانه ش شایانی نه و متمانه یه، چونکه نه و تواناو
هوکارانه یان له بهر ده ست دایه، له توانای دامه زراوه زانستيه کاندایه
له قوناغه جوړاو جوړه کاندایه که زور له و کارانه نه نجام بدهن، پروام
وايه نه و بناغه پوښنیریه قولی که چالاکیه کانی له سر نه نجام
ده دریت پیویسته بیته هو ی که شه پیدانی گیانی به شدارى و
خونه ویستی و بهر ه نگار بوونه وه ی گیانی ره که زپه رستی و
چینایه تی، نه و شوینه واره نیگه تیغه ی که ده وله مهندي نابجی له
دهروونی مندالی هندی له خیزانه کاندایه دروستی کردووه. نه مانه ش
چه ند بوچوونیکه که دامه زراوه زانستيه کان ده توانن نه نجامی

بدەن، لە قوناغی بنیاتنان و گەشەپێدانی پۆشنگیری کاری
خۆبەخشی:

۱- (کارەکه) لە باخچەی ساوایانەو دەست پێ دەکات،
چونکە توانای وەرگرتن و بینین و بیستنیان زۆرە، لەوێ منداڵ
پادەھێنرێت کە خۆی کاروبارەکانی خۆی ئەنجام بدات و پشت
بهوی دی نەبەستێت، هەرۆهە پێویستە گیانی بەشداری کردن و
هەست کردن بە ئەوی دی تییدا بنیات بنرێت، جگە لەمانەش منداڵ
هان دەدرێت بۆ بەخشینی بەشیکی لەو شیرینیە لەناو دەستی دایە
بە ھاوڵەکانی.

۲- لە قوناغی سەرەتاییدا، پاهێنان بە قوتابیەکان دەکرێت،
لەسەر کاری خۆبەخشی، لە پێگای بەشداری کردن لە پواندن و
ئاودان و چاودێری کردنی شەتل و درەختەکان، لە پێگای پیشکەش
کردنی خواردن بە ھاوڕێکانی ئەگەر ژەمی خواردن ھەبوو، بەشداری
کردن لە پاک و خاوینی و پاککردنەوەی قوتابخانەدا، ھەستان بە
ھەڵمەتی کوکردنەوەی بەخشین و ھاوکاری بۆ پال پستی چەند
پێژدەیک لەناو قوتابخانە یان دەرەوێ قوتابخانە. گرنگە لەم
پوانگەو ھەندێ لە پرۆگرامی خوێندن دەوڵەمەند بکریت بە ھەوایی
بەخشینی ھەندێ لە خێرخوازەکان و ریکخراوە خۆبەخشە

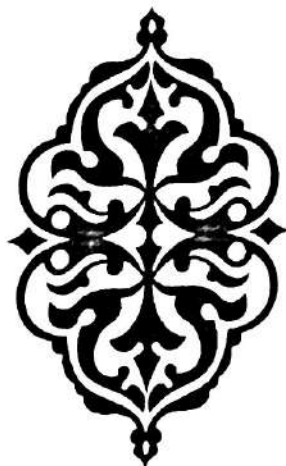
نیشتیمانی و جیهانیه کان و هندی له پرۆژه ئه نجام دراوه کانیان.
وا ده بینم که ئه م بهرچاو روونی له هه موو قوناغه کانی فیڕکردنی
بنه پرتیدا بهردهوام بیٔ، ده بیٔته هۆی دروستکردنی ژیرخانیک
پۆشنیری بۆ کاری خۆبه خشی، ئه م پۆشنیرییه ده بیٔته هاندانی
کاری چاکه و به خشین و هاوکاری و لیڤوردن، هه روه ها ده بیٔته هۆی
ئه وهی منداڵ جیاکاری په گه زپه رستی و خۆپه سه ندی و به سه ر
خۆدا داخران و گو شه گیری لا بیژراو بیٔ.

۳- شتیك هاوشیوهی پیکه وتن (په یماننامه ی کاری هاوبه ش)
له نیوان قوتابخانه کان و خانه ی چاودیڤی کۆمه لایه تی و چاودیڤی
بی باوکان - نازداران، گرنگه ئه و دامه زراوانه ی که له م رووه وه
خزمه ت به منداڵان ده که ن، له و کاره هاوبه شانه دا پاهینان به
قوتابییه خۆبه خشه کانی ئه و قوتابخانه بکریٔ، بۆ ئه نجامدانی
هه ندی چالاکی زانستی و وه رزشی و خوشی هاوبه ش له گه ل
مندالانی ئه و دامه زراوانه دا. ئامانج له م پرۆژه یه دا پیشکه ش کردنی
پشتیوانی واتاداره بۆیان، کارکردن بۆ تیکه ل کردنه وه یان به
کۆمه لگه و قه ره بوو کردنه وه ی به شیک له وه ی لی بی به ش بوون له
نازو خوشی ژیان له ناو خیزاندا.

۴- له قوئاغی دواناوه ندىدا قوتابيه زيره كه كان هان بدرين يارمه تي نه و قوتابيانه ي تر بدهن كه ئاستى تيگه يشتنيان له وانه كانياندا لاوازن، نه م كاره بى به رامبه ريان به نرخيكي په مزي له ژير چاوديري قوتابخانه كه دا، هه روه ها ده كريت قوتابيه كان هان بدرين بو به شدارى له دامه زراوه خو به خشه كاندا كه له و ولا ته دا كار ده كه ن، نه نجامدانى راهي نان به خو به خشه كان له سه ر كارى فريಾಗوزارى و هه لمه تي نيشتيماني بو پو به پو بو و نه وه ي كاره ساته سروشتى و رووداوه له ناكاهه كان، سه ره پاي نووسيني توپژينه وه له سه ر نه زموونى خو به خشى له جيهاندا و نه و گرفتانه ي كه رو به پووى كارى خو به خشى ده بيته وه و شتى ترى له م جو ره .

۵- ده رچوونى برياريك له وه زاره تي په روه رده وه يان له لايه نه زانستيه هاوشيوه كانيه وه، گرنگه كه بپروانامه ي قوئاغى ناوه ندى نه به خشريت به قوتابي ده رچووى نه و قوئاغه تا بپروانامه ي كارى خو به خشى نه بيت لايه ني كه م (۱۰۰) كاتر مي ري كارى خو به خشى، بپروانامه ي دواناوه ندى نه به خشريت به قوتابي ده رچووى نه و قوئاغه تا بپروانامه ي كارى خو به خشى نه بيت لايه ني كه م (۲۰۰) كاتر مي ري كار كردنى خو به خش له كاتى نه و قوئاغى خو يند نه دا.

۶- زانکۆکان دەتوانن پۆلێکی گرنگ ببینن لە گشتاندن و
 بلاوکردنەوەی کولتوری کاری خۆبەخشی لە روانگەی بە دوا داچوون
 و ریکخستنی چالاکیەکان، بۆ نموونە: لەو کۆلیژانەی کە سالیکی
 خویندنی ئامادەکاریان هەیە، ئەنجامدانی چەند کارێریکی کاری
 خۆبەخشی بە شیک بێت لە پرۆگرامی ئەو سالا، یان هەندیک لە
 کۆلیژەکان وەک یەکیک لە پێش مەرجی وەرگرتن بوونی بروانامەی
 کاری خۆبەخشی بێت لە بواریکدا، کە گونجاو و هاوڕیک بێت لە گەڵ
 سروشتی پسپۆری ئەو کۆلیژە (بەشە) دا، بە هەمان شیوە لە
 کۆلیژەکانی زانستی ئیسلامی و پزیشکی و کۆمەڵناسی و ژینگەیی
 دا، ئەمە نە ریتیکیە لە زۆریە زانکۆ گەرەکانی جیهاندا پەیرهو
 دەکرێت، لە هەمووی گرنگتر راستگویی و دل گەرمی و گیانی
 خۆنەویستی و بەخشندەیی بێ بەرامبەرە، دوور لە ریکخستنی
 پوالت بازی و سەرزاری.

بەشدارى ھۆيەكانى راگەياندىن لە گشتاندى كولتورى كارى خۆبەخشىدا

ھىچ كەس ناتوانىت پۆلى گىرنگى ھۆيەكانى راگەياندىن نا دىدە
بگىت لە دروست كردن و دارپشتنەو و ئارپاستە كردن و بايەخ
پىداني بىر و ھۆشى تازە پىگەشتواندا، بەو پىيەى دۆزى كارى
خۆبەخشى دۆزى گەلە، دۆزى كۆمەلگەيە بەو شىوہى ھۆكارى خۆ
پىگەياندىن (بەرزبونەوہ) و سوود وەرگرتنە لە توانا و كاتى
ماوہ و زيادە، ھۆكارى بلۆبونەوہى سوودى گشتى، ھەموو ئەمانە
دەخوازىت دەزگاكانى راگەياندىن چاودىرى و گىرنگى پىداني
زىاتريان بۆى ھەبىت، لە گەل ئەوہى ھۆيەكانى راگەياندىن زۆر لەو
ئەركانە ئەنجام دەدەن كە لىيان چاوەپوان كراوہ لەم بارەوہ،
بەلام ھۆشيارى سەرەكى لە كارى خۆبەخشى لە ژيانى گشتىدا تا
ئىستا پوون نىيە و پىويستى بە پىگەيشتن و تىگەيشتنى زياتر
ھەيە.

ئەوەى دەكرىت ھۆيەكانى پاگەياندىن پيشكەشى بكن بۆ
بلاوكرىنەوەى كولتورى كارى خۆبەخشى لەم خالانى لاي
خوارەوەدايە :

۱- پوون كرىنەوەى ئەوەى كە خوا خەلاتى شايان و پاداشتى
گەرەى داناوہ بۆ ئەوانەى كە كارى خىر دەكەن و تىكۆشان
دەكەن لە پىناو سوودى خەلكى و ھاوكارى كرىنيان لەسەر ئازار و
نارەحتى ژيان ، ئەمەش گرنگە چونكە داواى پاداشت لە خواى
گەرە و بالادەست دەبىتە ھۆى پالئەرىكى بەھىز بۆ مروڤى
موسولمان بە ئاراستەى خۆبەخشى و بەخشىن.

۲- بەھىزكرىنى پەيوەندى بە رىكخراوہ خۆبەخشەكان و، ئەو
دامەزراوہ و دەستەى فرياكوزاريانەى كە كارى خۆبەخشى ئەنجام
دەدەن، لە رىگەى رەخساندى كاتىكى ھەفتانەى بى بەرامبەر بۆ
ئەوانەى ئارەزوومەندن گفتوگۆ لەسەر دۆزە پىويستەكان و
گرفتەكانى بەردەم كۆمەلگە و پىداويستىەكانى بكن.

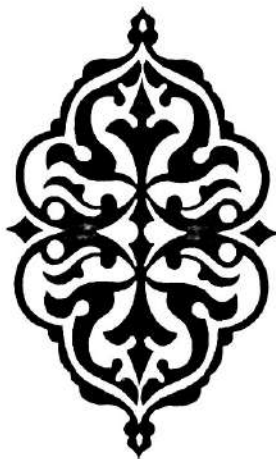
۳- چاوپىكەوتن لەگەل خۆبەخشە سەرکەوتووەكان بۆ
ناساندن و ئاگاداربوونى خەلكى بە بەخشىن و دەست
پيشخەريەكانيان، ناساندنيان وەك ئامراز و ھۆكارى خىرو
بنياتنەر.

۴- تیشك خستنه سەر له مپەر و گرفته كانی بهردهم كاری
ریكخراوه كان و دهسته خیرخوازیه كان، هاوسۆزی و پشتیوانیان له
رووبه پووبوونه وهی ئه و گرفته نه دا.

۵- شتیکی جوان و په سهنده ئه گهر كه نالیکی ئاسمانیمان
هه بویه كه گرنگی به بلاو كرده وهی كۆلتوری خۆبه خشی بدایه،
تیشكی بختایه ته سەر ئه و پرۆژانهی ئه نجام دراو، ئه و وینه و
کاریگه ریه جوانانهی كه له ژیا نی گهل و نیشتماندا به هۆی كاری
خۆبه خشییه وه به رهه م هاتوون.

۶- سایدیکی كه و ره ی ئینته رنیت كه گرنگی به م كاره بدات.

روۆلى دامه زراوه خيړخوازيه كان له

بلاو كړدنه وهى كولتورى كارى خوږه خشيدا

دامه زراوه خيړخوازيه كان ده توانن كارى زور كړه نه نجام
بدن بډ جگير كړدن و بهرجه سته كړدن كولتورى كارى
خوږه خشى، ديد و تيروانينى بنچينه يى پيوسته به و ناراسته
هنگاو بنيت كه: (نه گره ده ته ویت به هيژبيت، كار بكه بډ
به هيژبوونى نه و ژينگه ي كارى تيدا ده كه يت).

به بډچوونى من نه و شتانه ي دامه زراوه خيړخوازيه كان
ده توانن نه نجامى بدن بريته له:

۱/ پيوسته له سهر ريځخراوه خيړخوازيه كان پيش هه موو
شتيځ گرنكى تاييه ت بدن به دروست كړدن وينا يه كى پوزه تيف و
باش له بيو هوشى جه ماوه ردا به رامبه ر ريځخراوه كه يان، تا بتوانن
سوز و متمانه يان به ده ست بهينن، نه مه ي له م روانگه وه ده توانن
نه نجامى بدن نه مانه ي لاي خواره وه يه:

۱- راکیشانی که سانی به توانا و لیّهاتووی پسپووی کارگیپی
 که توانای به پئوه بردنی کاری دامه زراوه کان و توانای دانانی پلانی
 که شه پیدانی داماتووی هه یه، ئاشکرایه زۆر له ریکخراوه
 خیرخوازییه کان به ئاراسته ی پیچه وانه ی ئەم رپره وه کار ده کهن،
 به هۆی ترسان له کورت هینانی دارایی و فراوان بوونی خه رجبی
 له سهر پیداو یستیه کارگیپییه کان، که سی که م توانا و که م ئە زموون
 داده نین به مووچه و خه رجبی که متر، که ئە مه به بۆچوونی من
 په سهند و باش نییه.

پئویسته کاری خۆبه خشی له بنه پره تتدا له سهر بنچینه ی
 متمانه بیّت به وه ی که خه زینه و گه نجینه ی خوای بالاده ست لیوان
 لیوه له خیر و به خشین و دامات، پاشان فه رمانبه ری لیّهاتوو و
 سه رکرده ی داهینه ر دارایی زۆرتر دهسته به ر ده کهن بۆ ئەو
 دامه زراوه ی که کاری تیدا ده کهن تا ئە وه ی لیی وه رده گرن، که
 ئە مه ش دیار و به رچاو و هه ست پیکراوه، پئویسته فه رمانبه ری
 کاری خۆبه خشی هه ست به جیگیربوونی ژیا نی فه رمانبه رایه تی و
 ریژه یه ک له به دل بوونی دارایی بکات تا بتوانیت به شیوه یه کی
 سه رکه وتوو کاره کانی ئە نجام بدات و به رده وام بیّت له
 دامه زراوه که ی دا.

ب/ کومه له خۆبه خشیه کان پټوستان به خورپځيکښتنه وهی
 ناوځوی هه بیټ به شیوه یه کی زور باش و مودین، به مهش
 متعانه یان لای خه لک زیاده کات، گرنګترین شت له
 ریځکښتنه وهیه دا: کاروباری داراییه، پټویسته هه مو
 دامه زراوه یه کی خۆبه خشی تومار و کومپیا له ی دارایی به پوونی و
 ته وای وورده کاری هه بیټ، هه موو سه رچاوه ی داراییه کانی به
 هه مان شیوه پوون و ناشکرا بیټ، چونکه نازانریت که ی پرسپارت لی
 ده که ن له سه ر شتی لیره و له وی، نه م ناماده کاری و نه که رانه
 ریځکراوه که ده پاریزیت له نیه ت و نه که ری خراپه کاری لای هه ندی
 له فهرمانبه ره کانی ناو ریځکراوه که ش.

ج/ بو بنیاتنانی وینه ی باش له بیروهوځی هاوکاره کان
 (خیرخوازه کان) و میوانه کانداه چاوی په یوه ندیه کان بکه ن که
 نه مانه ش دوو گروپن له خه لکی:

گروپی یه که م: به خشه ر و هاوکاره کان، گروپی دوو هم:
 نه وانه ی سوود له پرژه ده کان وهرده گرن، په یوه ندی باش هه میسه
 له سه ر پاستګوی و دلسوزی و وردی و به دوا دچوون داده مه زریت.

پینمایي و مهرجی به خشه ر (دابین که ری دارایی) پټویسته جی
 به جی بکریت، وه ک مهرجی نه و که سه وایه شتیځ (وقف) بکات،

بۆیە پێویسته پابه‌ندی ته‌واو هه‌بیّت به‌ داواکاریه‌کانی، به‌شیوه‌ی
 به‌رده‌وام په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵیدا هه‌بیّت، زانیاری پێویستی پێ‌ بدات تا
 ته‌واوبوونی ئه‌و پرۆژه‌ی که‌ پاره‌ی بۆ دابین کردوه، ئه‌وانه‌ی که‌
 سود له‌ خزمه‌ت و پرۆژه‌کانی رێکخراوه‌که‌ وه‌رده‌گرن پێویسته
 هه‌ست به‌وه‌ بکه‌ن که‌ ئه‌و خزمه‌ته‌یان پێشکه‌ش ده‌کریّت
 به‌شیوه‌یه‌کی مۆدیرن و پێشکه‌وتوو که‌ پێداویسته‌یه‌کانیان دابین
 ده‌کات و وه‌لامی خواسته‌کانیان ده‌داته‌وه، له‌ هه‌مان کاتدا شکۆ و
 پێزبان پارێزراوه، زۆر له‌ رێکخراوه‌ خێرخوازیه‌کان له‌م پوه‌وه
 هه‌نگاوی گه‌وره‌یان ناوه، به‌لام هه‌ندیک له‌و رێکخراوانه‌ش به‌
 شیوه‌یه‌کی کۆن و نا کارایی ئه‌و په‌یوه‌ندیانه‌ ئه‌نجام ده‌ده‌ن.

٢/ ئه‌نجامدانی راهێنان به‌ ئه‌وانه‌ی که‌ ئاره‌زوومه‌ندن - له‌
 ده‌رچوانی به‌شه‌کانی زانستی ئیسلامی و ده‌روونزانی و
 کۆمه‌ڵناسی - به‌تایبه‌ت بۆ پێشکه‌شکردنی پراویژ له‌ بواره
 کۆمه‌ڵایه‌تیه‌کاندا، له‌ هه‌ر کۆمه‌ڵگه‌یه‌ک له‌ کۆمه‌ڵگه‌کانماندا سه‌دان
 هه‌زار له‌ پیاوان و ئافره‌تان (بێ توانان) له‌ چاره‌سه‌رکردنی گرفت و
 کێشه‌ خێزانیه‌کانیان و چۆنیه‌تی مامه‌له‌ کردن له‌گه‌ڵ پۆله‌کانیان،
 به‌وام وایه‌ پێویسته‌ له‌ هه‌ر شارێک له‌ شاره‌ گه‌وره‌کان رێکخراویک
 هه‌بیّت به‌روانامه‌ی (دبلۆم) ببه‌خشێت له‌ رێنویینی کردنی کاروباری
 خێزанда، پاش ئه‌وه‌ رێکخراوه‌کان زه‌مینه‌سازی بۆ تواناكان بکه‌ن و

ئەو راویژانە وەر بگرن ھەرچەندە ئەم کارانە ئیستا ھەبە بەلام لە پانتاییەکی بچووکدا .

۳/ ئەرکیکی گەرن و شایان لە بەردەم دامەزراوە خۆبەخشیەکاندا یە ئەویش (بەلیننامە ی ھاوبەشی) یە لەگەڵ دامەزراوە حکومیەکان و دامەزراوەکانی کەرتی تایبەت لە ناوخۆی ولات، لەگەڵ ریکخراوە خیرخوازییە جیھانییەکان لەسەر ئاستی دەرەو. بەلیننامە ی ھاوبەش واتە ریکخستنی ھەولە خیرخوازیەکان لە پیناوی گەشەپێدانی کۆمەلگە و دۆزینەوێی چوارچێوە و میکانیزمی زیاتر کە یارمەتیدەر بێت بۆ کاری خۆبەخشی و ھاوبەشی و ھاوکاری لەگەڵ خەڵک و پراھینان لەسەر کاری خۆبەخشی.

ئەگەر نموونە ی گرفتێکی ئالوز وەربگرن لە زۆربە ی ولاتانی ئیسلامیدا بوونی ھەبە ئەویش گرفتێ (بیکاری)یە، بۆ ئەم گرفتە ریکخراوە خیرخوازیەکان دەتوانن بە ھاوبەشی لەگەڵ کەرتی میری و کەرتی تایبەت رووپێوی ئەنجام بدەن بۆ زانینی ژمارە ی بیکارەکان و چۆنیەتی ژیا نیان و پێداویستیەکانیان، دەتوانرێت لە پێگای دامەزراوە قازانج نەویستەکانەو ژمارە یەکی زۆر لەو لاوہ بیکارانە بخرێنە سەر کار، ھەندێ لیکۆلینەوہ لە ویلا یەتی

(نیوجرسی) نه وه نیشان ددهات که تهنه له ویلایه تدها (۲۷۰) هزار فرمانبر له دامه زراوه قازانج نه ویسته کانداه کار ده که نه، نه م ژماره یه زوړتره له ژماره ی کارمندنه هر بواریکه کارکردن، وه که رتی بیناکاری و گواستنه وه و دارایی، نه و ژماره یه که ناماژهمان بو کرد له (۲۵۰۰) دامه زراوه ی خو به خشی و قازانج نه ویستی دا کار ده که نه.

به لایننامه ی هاوبه ش ریگه ددهات به ریخراوه خیرخوازیه کان جگه له وه ی ناماژهمان پی کرد، سوود وهریگرن له و شیوازی به پړوه بردنه پیشکه وتووه ی که له که رتی تایبه تدها هیه، نه مه ش وای لی ده کات سوود له هه موو نه ریښه کانی کرانه وه و تیکه ل بوون له گه ل خه لکدا له ناوه وه و دهره وه ی ولات وهریگریت، هه روه ها ده توانیت به لایننامه ی هاوبه ش له گه ل نه و لایه نانه بکات که پالپشتی چالاکیه کانی ده کات، وه که چیشته خانه گه وره کان که ده توانیت ژهمی خواردنی سووک به نرخیکه که متر پیشکه شی خو به خشه کانی بکات، هه روه ها به لایننامه ی هاوبه ش له گه ل کوپانیاکانی گواستنه وه و میوانخانه کان و نه و دامه زراوانه ی که پیدایستی ناهه نگ و کوپوونه وه گشتیه کان ساز ده کات نه نجام بدات، له گه ل مه لبه نده کانی راهینان که سهر به دامه زراوه حکومی و تایبه ته کانه، بو نه وه ی راهینان به کارمندنه ریخراوه

خیرخوازیه کان بکات، ههروه ها به ئهوانه ش که به خۆبه خشی
 هاوکاری ریکخواوه خیرخوازیه کان دهکهن و ئاماده دهکرین بۆ
 به شداری چالاکی خۆبه خشی، پیویسته هاوکات له گهل ئه مانه شدا
 پهیمانی هاوبه شی له گهل کۆمپانیا سه رکه وتوه کاندایه سستی بۆ
 سوود وه رگرتن له هاوکاری و پاویژی به پێوه بردن و راگهیاندن و
 بازارپسازیه له روانگهی ئه وه زموون و ئامیرانه ی که له بهر دهستی
 کۆمپانیاکانه، پهیمانی هاوبه ش له گهل ئهوانه ی که ناسراون به
 (ئه سستی رهکانی کۆمه لگه) له زانیانی گه وره و خاوه ن کار و
 که سایه تیه گشتیه کان، که خاوه ن ناوبانگی فراوانن، به شداری
 ئه مانه له چالاکی دامه زراوه خۆبه خشیه کاندایه خه لکی متمانه و
 به شداری و دلنیا یی زیاتر بۆ ریکخواوه کان دروست ده بیّت، که زۆر
 پیویستی به وان هه یه، ئه مه ش وا ده کات ئهوانه ی که به و
 ئه سستی رانه سه رسامن ده بنه به شدار و پشتیوانی کاری خۆبه خشی.

٤/ به رجه سته کردنی کولتوری کاری خۆبه خشی و
 بلاو کردنه وه ی، ده خوازیّت له دامه زراوه خیرخوازیه کان که
 ئاماده بیان هه بیّت له و بوارانه ی که په یوه ندی و به یه ک گه یشتنی
 ژماره یه کی زۆر له خه لکی فه راهم ده کات، چونکه ئه وه ناوبانگ و
 په یوه ندیه کی کۆمه لایه تی گه وره ی لی به ره هم دیّت، ئه و بوارانه ش

بوارى فيرکردن و راهيئنان و رۆشنبیرکردنه، له توانای دامه زراوه
خیرخوازیه کاندایه له م بواره دا ئه م کارانه بکه ن:

ا- باوه پوون به وهی که رۆشنبیرکردن و فيرکردنی مرؤف به
شیوه یه کی باش گرنگی که متر نییه له خواردن پیدان و
پۆشته کردنه وهی، به لکو گرنگتره چونکه فيرکردن گۆپانکاری له
که سیستی فيربوودا ده کات، له مرؤفیکی به کار به ره وه ده یكات به
مرؤفیکی به ره مهین و پیشکه شکاری خزمهت و هاوکاری.

ب/ هه ر ریکخراویکی خۆبه خشی (۲۰٪) ی داهاته که ی ته رخان
بکات بۆ به خشین به قوتابیانی زیرهک و لیها توو له رۆله ی
مه ژاره کان، به ناردنیان بۆ ده ستخستنی پروانامه ی بالا له ناو
ولاتدا. هاوشان له گه ل دامه زرانندی دامه زراوه ی فيرکاری و زانستی
جۆراوجۆر که له مه ودوا باسی ده که ی.

ج/ پشت کردنه خویندنه وه لای نه وه کانمان هه ست پی
ده که ی، زۆربه ی خیزانه کان کاریکی و ئه نجام ناده ن بۆ گۆپینی
ئه و باره نا دروسته، بۆیه پیویسته له سه ر ریکخراوه خیرخوازیه کان
هاوکاری بکه ن بۆ بنیاتنانی پرۆژه یه کی نیشتمانی بۆ خویندنه وه،
که له و پرۆژه دا به رنامه ی هاندان بۆ خویندنه وه نیشان بده ن،
ده رفهت بره خسیئن بۆ مندال و لاو و گه وره کان له پوانگه ی

بنياتناني (گوشه‌ی خویندنه‌وه) له گه‌ره‌که‌کان له پښگای نووسیني
زنجیره په‌رتووکینک (نووسراویک - نامیلکه) بۆ ئاسان کردنی زانیاری
و هه‌ندیکی تر بۆ چیرۆک و سه‌رگوزشته بۆ منداڵان، له هه‌موو نه‌م
رښگایانه‌وه روښن‌بیرکردنی جه‌ماوه‌ر دیته‌دی به‌رامبه‌ر کاری
خۆبه‌خشی، زیاتر له‌وه‌ش بۆ دۆزینه‌وه‌ی پښگای په‌یوه‌ندی کردن و
به‌شداری کردنیان له کاری خۆبه‌خشی دا .

د/ دامه‌زراندنی وه‌رشه و شوینی کار بۆ مه‌شق و راهینان
له‌سه‌ر نووسیني روژنامه‌وانی و داهینانکاری و ژیری و ئاماده‌کاری
نووسیني په‌راو و نامیلکه و نه‌و شتانه‌ی که له‌م جوړه‌ن، نه‌مانه
پښگه‌ خوش ده‌که‌ن بۆ ژماره‌یه‌کی زۆر له لاوان بۆ چوونه‌ ناو
جیهانی به‌دییه‌نانی زانستی، نه‌و لایه‌نانه‌ی که له‌م بوارانه‌دا
شاره‌زاییان هه‌بیته‌ نه‌وه‌نده که‌من نزیکن له نه‌بوونه‌وه. ئیمه‌ش
هه‌میشه ده‌لښین: کاری خۆبه‌خشی شیوازیکه بۆ پرکردنه‌وه‌ی
ناته‌واوییه‌کان و ده‌رك کردن به‌ که‌م و کووپی کار و سیسته‌م،
گرنگی دان به‌و شتانه‌ی که که‌س گرنگی پی‌ نادات.

ه/ له هه‌موو نه‌مانه‌ی پیشوو گرنگتر نه‌وه‌یه، کارکردن بۆ
بنیات نانی دامه‌زراوه‌ی زانستی (فیژکاری) خۆبه‌خشی و قازانج
نه‌ویست که ده‌ست پی‌ بکات له باخچه‌ی ساواپانه‌وه کۆتایی بیته

به زانكۆ، له راستیدا كه رتی فیركاری میری (حكومی) له زۆربهی ولاتانی عه ره بیدا ده نالێنیت به دهست چهق به ستوویی و لاوازی و شیوازی كۆن له بهرپۆه بردن و فیركردندا، به لام فیركاری تایبەت (ئەهلی) گەرفتی له دوو شتی بنه پره تیدا ههیه:

یه كههه: گرانی نرخێ تیچوونی خویندن بۆ زۆربهی خهلكی.

دووهم: بالاده سستی تیپوانینی بازرگانی. زۆر گونجاوه له دامه زراوه فیركارییه قازانج نه ویسته كاندا چه ند وانه یهك بخوینریت پالپشتی كۆلتوری كاری خۆبه خشی بكات لای فیرخوازه كانی، له وهش زیاتر به دانانی بهرنامهی راهێنان له سه ر كاری خۆبه خشی، به ستنی (پهیمانی هاوبهش) به جوړیك به شداری فیرخوازه كان (قوتابیه كان) دهسته بهر بكات له ئەنجامدانی پرۆژهی رێكخراوه خۆبه خشیه كاندا، به پابه ندی ئەوهی كه دوو چاری ئەو گەرفتانه نه بنه وه كه خویندنی میری (حكومی) و تایبەت (ئەهلی) به دهستیه وه ده نالێنن، ئەمريكا له م بواره دا شاره زایی باشی ههیه، له سیسته مه كان و دامه زراوه خیرخوازیه كان و دهوله مه نده خیرخوازه كان، توانیان زۆر زانكۆی بهرز و به ناوبانگی جیهانی بنیات بنین، گرنگه هه میشه ئەم دامه زراوانه بناغه یه کی وه قفیان

هه بێت، بۆ ئه وهی تیچووی به پڕۆه بردنیاں دابین بکات واته
(به پڕۆه بردنی خۆیی) فه راهه م بێت.

ه/ ئه م سه رده مه سه رده می تایبه تمه ندیه، چونکه سه رکه وتنی
نایاب به ده ست نایه ت به بی تایبه تمه ندی، تایبه تمه ندی پیچه وانیه
په رته وازه بوون و بلا بوونه وهیه، په رته وازه بوون واته پیشکesh
کردنی زۆر پڕۆزه ی خزمه تگوزاری که په یوه ندیاں به یه که وه نییه،
یه کێک له لیکۆلینه وه کان ئه وه نیشان ده دات که (۰.۵٪) ی دامه زراوه
و ریکخراوه خیرخوازیه کان ته نها به یه ک چالاکیه وه سه رقالن
(تایبه تمه ندن) وه (۰.۷۵٪) ی دامه زراوه و ریکخراوه کان سی بۆ پینچ
چالاکی ئه نجام ده دهن، ئه م دیارده یه بۆ دوو هوکاری سه ره کی
ده که ریته وه:

یه که م: زۆریه ی ئه وانیه که کاری خۆبه خشی ئه نجام ده دهن
ئو سوود و گرنگیه نازانن که ده ستیاں ده که ویت ئه که رته نها یه ک
جووری چالاکی خۆبه خشی ئه نجام نه دهن.

دووهم: نه بوونی په رۆشی و ئاماده یی هه ندیک له خیرخوازان
بۆ پشتیوانی کردنی هه ندیک چالاکی و پڕۆزه، به لکو ته نها چاویان
له پڕۆزه یه کی دیاریکراوه، ئه مه ش وای له دامه زراوه
خیرخوازیه کان کردوه که چه ند پڕۆزه و چالاکیه کی جوړاوجۆد

ئەنجام بدەن تا ھەندىك داراييان دەست بکەوئیت بۆ ئەو ھى تىچووى
 کاروبارى کارگىڭى و بەرپوۋە بردن پىر بکەنەو، ئەم چەمکە بە
 پوونى ھەستى پى دەكرىت لەو کۆمەلگايانەى کە تا ئىستا کارى
 خۆبەخشى لەسەرەتادايە و کار بۆ دەسەبەرکردنى پىداويستىە
 بىنەرەتەکان دەکەن: وەکو خۆراک، پۆشاک، چارەسەرى نەخۆشى،
 بەلام گىرنگە کارى خۆبەخشى لە جىھانى ئىسلامىدا ئامانجەکان و
 جۆراو جۆر و پىرۆژەکانى سەرچەم بوارەکانى ژيان بگىڭىتەو،
 جەوھەرى و تەواوکارى و تەرفىھى و .... ھتە، کار لەسەر ئەو
 بکەن ھەر دامەزراو ھەك گىرنگى بە ھەك جۆر چالاكى يان دووجۆر
 بدات کە پەيوەندى بەھىزيان پىکەو ھەبىت، مەن بىروام وایە
 کۆمەلگە موسولمان نشىنەکان لە سەرەتای پاپەپىنى
 شارستانىدان، ئەمەش نىشانەدەرى پلەبەندى گىرنگى چالاكى و
 پىرۆژەى جۆراو جۆرە کە پەيوەندى بە بوژانەو ھى لایەنى ژىرى و
 پۆھى و رەوشتىەو ھەيە، پىويستە چاودىرى و ھاوکارى
 جىگىربوونى ئەو ھۆشيارىە بکەن، لەو دامەزراوانەى کە پىويستە
 ھەمەلایەن و جۆراو جۆرى فەراھەم بکات جگە لەوانەى ئاماژەمان
 بۆ کرد-برىتە لە:

۱/ دامەزراو ھى خىرخوازيەکان، کە ئەرکيان دابىن کردنى دارايى
 بىت بۆ پىرۆژە بچووکەکان، پىشکەش کردنى پىشتىوانى بۆ ئەو

مروغانەى دەيانەوئىت كار بكن و بژئوى ژيانيان دابىن بكن به لام
 پئويستيان به برىك پارهى كه م ههيه كه هه ندىك جار (۱۰۰ - ۲۰۰)
 دولاره، له ولاتىكى وهك بهنگلاديش دهتوانىن گرتى ههژارى
 مروفيك چاره سهر بكهين به وهى توپ يان به له ميكي پاره ماسى بو
 دابىن بكهين، هه ندى جار دهتوانىن گرتى ههژارى خيزانيك
 چاره سهر بكهين له پوانگهى راهيئان به دايكى منداله كانى له سهر
 دروومان و دهسته به ركردنى يهك مه كينهى دروومان تا بتوانيت به
 كارى بهيئيت.

زور ولاتى ئه فرىقا به وه ناسراوه كه زهوى به پيتيان ههيه،
 دهتوانىن به شدارى له چاره سهر ركردنى گرتى خيزانيك بكهين به
 دابىن كردنى مانگايهك يان سى بزن يان ده مريشك، هه ندى خيزان
 پئويستيان به دابىن كردنى تووى خاوين يان پهينى كيميائى ههيه،
 تا كاروانى به رهه م هيئانى بكهوئته جوول، ئيتير پئويستى به
 هاوكارى كه سانى تر نابيت، كه واته ئيمه له هه موو ولاتانيكى
 ئيسلامى پئويستمان به دامه زراوهى وا ههيه كه ئهركيان دابىن
 كردنى دارايى (پاره) بيت بو پرؤژه بچووكه كان، دابىن كردنى
 پشتيوانى دارايى بو چالاكى ديارى كراو به برىك پاره له (۳۰۰۰)
 ههزار دولار واته ۳۰ وه رهقه زياتر نه بيت.

له راستیدا هاوه لانی پیغه مبه‌ر ﴿ﷺ﴾ نه‌وان پی‌شه‌نگ بوون و
 بیری هاوکاری بچووکیان داهینا له ریگای به‌خشینی خورمایه‌ک یان
 دوو ده‌نکه خورما یان وه‌قف کردن و به‌خشینی شتومه‌کی که‌نرخه
 که‌مه، هه‌ندیکیان بیژنگ و هه‌ندیکیان هیله‌ک و بیله و ته‌ور و
 ته‌وراسیان^(*) وه‌قف کردووه، هه‌ندی له خیزانی هاوه‌لان
 ئالتونه‌کانیان وه‌قف ده‌کرد بو ئافره‌تانی هه‌زار له کاتی بوکینیدا
 یان له کاتی ئاهه‌نگ و بونه‌ی تایبه‌تدا و پاشان ده‌که‌پایه‌وه بو
 خاوه‌نه‌که‌ی، تا ئه‌م شیوازه ئاراسته‌یه‌کی گشتی وه‌رگرت،
 ته‌نانه‌ت یه‌کیک له‌وانه‌ی که‌ نه‌و میژووه ده‌که‌پینیته‌وه ده‌لیت:
 که‌س له هاوه‌لان نه‌مابوووه که‌ بتوانیت شتیک وه‌قف بکات تا
 وه‌قفی کردووه و نه‌نجامیداوه. نه‌مپو ژور پیویستمان به‌و شیوازه
 له به‌خشین و وه‌قف کردن هه‌یه.

ب/ پیدانی قه‌رز (قه‌زی بی سوو) سه‌رچاوه‌یه‌کی گرنگه بو
 هاوکاری نه‌ندامه لاوازه‌کانی کومه‌لگه، ئیمامی نه‌حمه‌د و نه‌وانی
 تریش ده‌گیرنه‌وه که پیغه مبه‌ر ﴿ﷺ﴾ ده‌فه‌رمویت: (پیدانی قه‌رز)

^(*) (بیژنگ، هیله‌ک، بیله و نه‌سپه‌ره، ته‌ور و ته‌ور داس) نه‌مانه که‌ره‌سه و پیداوێستی ساده‌ی ژبانی
 لائی و ده‌شته‌کین، نه‌و کاته ئه‌م پیداوێستیانه بناغه‌ی به‌رپوه‌چوونی ژبانیکی ئاسایی بوون، هه‌ر
 وه‌ک له لادیکانی کوردستانیدا ئه‌م که‌ل و په‌لانه به‌کار هینراوه (وه‌رگرت).

به شينكه له چاكه كارى و سه ده قه، نه گهر موسولمانيك قهرزى هه زار
دولارى دا به برا موسولمانه كهى نه وه وهك نه وه وايه پينج سهر
دولارى پى ببه خشيت، نه مهش شتيكى باش و گهره به.

لاى زوربهى خه لكى دارايى (پاره) زياد له پيوست هه به و له
بانكه كاندا دانراوه به ملياره ها نهك به مليون، هيج سوودى لى
وه رناگرن، ئاره زومهندين وه به رهينانى پيوه بكه ن، ژماره به كه
نقد له لاوان هه به له كوچان و كچان و خاوه ن خيزان كه بير و
پروژه ي وه به رهينانى باشيان هه به، به لام پاره و پشتيوانى
دارايان نييه، بويه بروام وايه كه كارى دامه زراوه ي (قه رزبه خش) ه
كه شيوازيكى باش بو به كارهينانى نه و سه رمايانه له پشتيوانى نه و
پروژانه ده سه به ر بكات، تا هه ژاران سوودى لى وه رگرن، پيوسته
دلنيايى كاريگهر و پراكتيكي هه بيت بو كه پانده وه ي نه و قهرزانه،
هه موومان نه و نه زمونه گهره به ده زانين كه (د. محمد يونس) له
ولاتى به نكلاديش نه جاميدا، كه برىتيه له دامه زراندى (بانكى
هه ژاران) بو پيدانى قهرز، سه دان هه زار له هاولاتيانى به نكلاديش
لى سوودمه ندبوون له ريگاي وه رگرتنى قهرزى بى سوو، ژيانيان
گوپا بو خيزانى به ره مهين كه پيداويستى خيزانه كانيان دابن
ده كه ن و هاوكارى نه وانى تریش ده كه ن، نه م نه زمونه له زوربه ي
ولاته عهره به كاندا دووباره كراوه ته وه و سه ركه وتنى باشى تومار

کردووه، من هیوادارم له هه موو شارێکدا دامه زراوه یهك هه بیته
کاروباری (قه رزی بی سوو) رێك بخات و چالاکی بکات، بیته
به شیک له پۆشنیری مڕۆفی موسولمانی ئاسایی.

ج/ بپروام وایه رێکخراوه خیرخوازیه کان لیپرسراویتی
سه ره کیان له سه ره بۆ بلاوکردنه وهی کولتوری کاری خۆبه خشی،
ئه و به پرسیاریتی ش هۆشیارکردنه وهی خه لکیه به جۆری ئه و
په یوه ندیه ی که له نیوان خۆیان و پاره که یاندا پیویسته بیته، زۆر
له ده وله مهنده کان خۆیان ده گرته وه له به خشین له پیناوی خودا دا
به هۆی نه زانین و ئاگادار نه بوونیان له راستیه کی گرنه، ئه ویش
ئه وه یه په یوه ندیان به سامان و داراییان زۆر جار په یوه ندیه کی
خه یالیه به هۆی ئه وهی توانایان له خوشی وه رگرتن له
سامانه کانیا ن سنوورداره، کاتی ده وله مهندیکی گه و ره پیویستی به
سه د هه زار هه یه له مانگی کدا بۆ ئه وهی ژیا نیکی ئاسووده و خوش
گوزه ران بژی، په یوه ندی به و ملیۆنانه ی که مانگانه ده چیته سه ر
حسابه که ی په یوه ندیه کی خه یالیه.

زۆر جار ناتوانیته بزانیته پۆژانه چه ند ده چیته سه ر
حسابه که ی، گرتی گه و ره تر ئه وه یه که ئه و داراییانه له
سه رچاوه ی نادروست و گوماناوییه وه بیته، مڕۆف له و کاته دا خۆی

دەبینیتەوه لە ژێر زیانی ئەو پارە و سامانەدا بێ ئەوەی هیچ
خۆشییەکی بچێژیت و، جیگای سەر سوپمانە که پیغەمبەر (ﷺ)
بۆ ئەم مانا و ناوە پۆکە گەورەیه چەند وشەیهکی کهمی ئاراستە
کردووه، که ئیمامی موسلیم دەری هیناوه: (يقول ابن آدم مالي
مالي، قال وهل لك يا ابن آدم من مالك الا ما اكلت فأفانيت أو لبست
فأبليت أو تصدقت فأمضيت)؟

واتە: ئەوەی ئادەم دەلی پارە کهم پارە کهم، پێی دەلێن: ئایا
پارەت هەیه جگە لەوەی که خواردووتە و تەواو بووه، یان پۆشاوتە
و دپاوه، یان بەخشیوتە و رویشتووه؟

لەسەر ریکخراوه خێرخوازیەکان پێویستە که ئەم بۆچوونە
دەولەمەند بکەن بە نمونە و بەلگەی زیندوو، هەندیک لە
دەولەمەندەکان بە جۆریک سەیری پارە دەکەن که کردویانەتە
ئامانج، بە بێ ئەوەی بزانی چۆن سودی لی وەرده گرن.

بە شیوەیهکی باش بۆیان روون بکەینهوه که چۆن
پەيوەندیان بە سامان و داراییەکانیان لە پەيوەندییهکی کاتیەوه
دەگۆرێت بۆ پەيوەندییهکی هەمیشەیی نەبپاوه ئەویش کاتیک
دەبێت که لە پیناوی خوادا ببەخشین.

د/ جوله که کان ده لټن: ده ست به سهر ئالتوندا بگريټ ده ست
 به سهر هه موو جيهان دا ده گريټ، پاشان وتيان هه رکه س ده ست
 به سهر راگه ياندن دا بگريټ ده ست به سهر هه موو هه موو جيهان دا
 ده گريټ، چونکه راگه ياندن هه ست و ژيري مروڤه کان داده پريژيټ،
 خوژگه و ئاره زووه کانينان ئاراسته ده کات، بويه پيويسته ريکخراوه
 خيرخوازيه کان گرنگي به راگه ياندن بدهن، به لام راگه ياندن کاريکي
 پيشه يي زور ورده، بو سهر که وتن له و کاره دا پيويستيان به
 کارمهندي کارامه و راهينراو هه يه، پيويستيان به دارايي باش
 ده بيت، له وانه يه ئاسان نه بيت هه موو ريکخراويکي خوبه خشي
 بتوانيت ئه و ئه رکه ئه نجام بدات به ئاستيکي باش و خوازاو، بويه
 بوچوونم وايه که گرنگه له هه موو ولايتيکدا دامه زراوه يه کي
 خوبه خشي هه بيت کاري ناساندني ريکخراوه خيرخوازيه کاني ئه و
 ولاته بيت له سهر ئاستي پيکها ته و تايبه تمه ندي و خواست و پرژه
 و به ره هه م و پيداويستيه کانينان، ده توانيت خوي بيته هوکاري
 په يوه ست بوون و ناساندن له نيوان به خشه ره کان و وه رگره کان
 له لايه ک، له نيوان ريکخراوه خيرخوازيه کان و لايه نه
 په يوه نديداره کان له لايه کي تره وه، خه لکي به شوين لايه نيکي
 خوبه خشي دا ده گه پرين که متمانە يان پي هه بيت، پيويستيان به و
 زانياريانه هه يه که بزنان چ جوړه پرژه يه کي خوبه خشي له

ولآته که یاندا هه یه که گونجاو بیټ و له گه ل خواست و خولیای
ئه واندا هاوته ریب بیټ، تا پیی ببه خشن و پارهی بو دابین بکه ن،
ریکخراوه خیرخوازیه کان به هو ی راگه یاندنه وه ده توانن هه موو ئه و
زانیا ریا نه دابین بکه ن.

هـ/ زۆر پرۆژه و کاری خۆبه خشی هه یه ناتوانریت ئه نجام
بدریت به بی هاوبه شی به هیژ و فراوان له گه ل دامه زراوه
خۆبه خشه کان له ناوه وه ی ولآتدا، ئه م هاوپه یمانیه ده توانیت تا
را ده یه کی باش هه ماهه نگی نیوان دامه زراوه خۆبه خشه کان دابین
بکات، هه روه ها ده توانیت ریگری بکات له چرپوونه وه ته نها له سه ر
چالاکیه کان به لکو گرنگی دان به ئامانجی چالاکیه کان، هه روه ها
ئه م هاوپه یمانیه ده توانیت له توندی پکابه ری نیوان ریکخراوه کان
که م بکاته وه و هاوکاری یه کتر ناسینیان زیاتر بکات، هاوپه یمانی
پیشنیارکراو پیداو یستیه کی گرنگه له پیناو دامه زراندن و دانانی
ژماره یه کی زۆر له خه لاتی هاندان بو چوونه ناو کاری خۆبه خشی،
ئیمه هیوادارین که باشتترین خه لات هه بیټ بو باشتترین شار که
به شداری هه بیټ له کاری خۆبه خشی دا، بو باشتترین زانکو و
باشتترین قوتابخانه، باشتترین کو مپانیا و باشتترین دامه زراوه ی
حکومی، ئه وانیه ی که ئه و خه لآته وه رده گرن وه ک میوانی پایه به رز
(فه خری) له بو نه و یاده نیشتمانی و فه رمیه کاندایه مافی به شداری

کردنیان هه بیټ، له وانه زیاتر که له پیښه وه ئاماژمان بۆ کرد،
ریځخراوه خۆبه خشه کان پښوستان به لایه نیک هه یه که بپروانامه ی
(نایاب) ی یان پی بدات و پۆلینیان بکات له سه رچه ند بنه مایه ک
وه ک چۆن میوانخانه و یانه وهرزشیه کان پۆلین ده کریڼ، ئه مه ش بۆ
ئه وه ی وه ک هاندان بیټ بۆ گه شه پیدان و باشتی کردنی راپه راندنی
کاره کانیان، بپروام وایه ئه و هاوپه یمانیتیه باشتیڼ پیکهاته بیټ که
بتوانیت ئه و پۆلینه بکات.

روۆلى حكومت له بلا وگردنه وى كولتورى

كارى خوڤه خشى دا

له زۆربهى ولاته تازه پيگه يشتوه كاندا ديارده يه كى هاوبه ش
هه يه له نيوانياندا به هوى زۆرى ده زگاكانى حكومت و فراوانى نه و
بوارانه ي كه كارى تيدا ده كه ن، بوچوونىكى لاي هاولاتيان دروست
كردوه كه ده ولت (حكومت) ده توانيت هه موو شتيك بكات، يان
پيوسته له سه رى هه موو شتيك بكات، نه مه ش واى لى كردون
هه ست به به رپرسيارى تى ناكه ن به رامبه ر كي شه و گرفته گه وره كانى
كومه لگه، له نه نجامدا بووه ته هوى نه وه ي نه وه ول و تي كو شان
خوڤه خشانه ي بو كومه لگه خه رج ده كري ت زور كه مه، نه گه ر به راورد
بكري ت به ولاته پيشكه وتوه كان. لي ره وه بروامان وايه پيوسته
له سه ر حكومت هه ول و تي كو شانى زور بدات له پيناوى هاندانى
ده ستپيشخه رى تاك بو كارى خوڤه خشى، تا نه و بير و باوه رپه يان
بو دروست ببيت كه شيوازي بنه رپه تى له جووله و كاره
كومه لايه تيه كانياندا ريگه پي دراوه و ستايش ده كري ت نه ك

قەدەغەكراو، ئەو ھەي كە خەرجى دەكەن لە تىكۆشان و كاتى
خۆيان لە پىناوى سوودى گشتى دا جىگەي رەزامەندى و پشتىوانى
دەزگا جۆراو جۆرەكانى حكومتە.

ئەو داواكارىيە گرنگانەي كە پىيوستە حكومت لەم
بوارەدا ئەنجامى بدات:

١/ دروست كردنى دەستەيەكى نىشتىمانى بالا كە چاودىرى
كاروبارى بەخشىن بىكات و دەستپىشخەري خۆبەخشى رابگەيەنيت،
بناغەي بەشداری فراوان دابىرپىژىت لەنيوان دەزگا و دامەزراوەكانى
حكومت لەلايەك و دامەزراوەكانى كۆمەلگەي مەدەنى و بواری كار
لەلايەكى ترەو، گرنگە شىوازي گشتى ئەو دەستەيە ميللى بىت
نەك فەرمى و، خۆبەخشەكان سەرکردايەتي بكەن نەك فەرمانبەران.

٢/ ھاندانى دروست كردنى رىكخراويكى بەھىز لەسەر ئاستى
ھەموو ولاتانى جىھانى ئىسلامى، كە ئەركى رىكخستنى پەيوەندى
و ھاوكارى كارى خۆبەخشى بىت بو فرىاگوزارى و
رووبەرووبوونەو ھەي كارەساتە سروشتىيەكان و قەيرانەكان و
دەرھاويشتەكانى جەنگ و بە ھاناوہ چوونى ئاوارەكان، ئەم
رىكخراوہ چەترىك بىت ھەموو ئەو دامەزراوانە كۆ بىكاتەوہ كە كارى

خۆبه خشی گشتی نه نجام ده دهن، پيويسته نه م ريکخراوه ش له
لايه ن خۆبه خشه کانه وه به پيوه بهریت و چاوديري بکريت.

۳/ هاندانی وه زاره ته کان و دامه زراوه گشتی و تاييه ته کان و
کۆمپانياکان بو دامه زراندي به پيوه به رایه تيه ک يان به شيکی
تاييه ت، که نه رکي به پيوه بردنی کاروباری خۆبه خشه کان بیت به
دانانی به رنامه ی کاری تاييه ت و نه نجام دانی راهینان له سه ر کاری
خۆبه خشی له بواره جياوازه کاندای .

۴/ فراوان کردنی ده سه لات و به رنامه ی دامه زراوه تاييه ته کانی
حکومه ت به کاری فرياکوزاری و به رگری شارستانی، بو نه وه ی بوار
بو لاوه کان بهر خسيینیت تا پشتیوانیان بکه ن له نه نجامدانی
نه رکي سه ر شانیاندا، له سه ر به رگری شارستانی — بو نمونه:
پيويسته چاپ کردنی بلاوکراوه و ناميلکه ی تاييه ت له سه ر کاری
خۆبه خشی و نه و ده رفه ت و پرۆژانه ی که ده توانن بو لاوه کان
ده سه ته به ری بکه ن، ميکانيزمی هاوکاري له گه ل سه نته ری لاوان و
په يمانگا و زانکۆکان له م بواره دا زۆر پيويسته، جگه له مانه ش
فراوان کردنی چالاکی و پيشکه ش کردنی خول و راهینان بو
خۆبه خشه کان له بواری فرياکوزاری و رزگارکردن و ريگاکانی
چۆلکردن و فرياکه وتنی سه ره تايی و ريگاکانی پاراستنی گیان و

مالی هاو لاتیان له کاتی ناگر که وتنه وه و کاره ساتی سروشتی و لافا
و له گه له مه موو نه مانه شدا قول کردنه وهی چه مکی خو پاریزی و
سهلامه تی لای هاو لاتیان به گشتی.

۵/ هاوکاری دامه زراوه حکومیه کان له گه ل ریخه زراوه
خوبه خشیه کاندای بو دانانی ئامانجی ستراتیژی، به مه به سستی
گه شه پیدانی کاری خوبه خشی و زیادکردنی کاتی کاری خوبه خشی
و ژماره ی خوبه خشه کان، زیادکردنی کاتی خوبه خشی له سالدا.

۶/ ئاسان کردنی دامه زراوندی دهسته ی خوبه خشی و قازانج
نه ویست، ئاسان کردنی دانانی به رنامه و چالاکی خوبه خشی و
مۆلەت پیدانی به نه رمی و ئاسانی، به خشینیان له باج، نه مه
خالیکی جه وه ره یه چونکه زۆر که م و کووپی و ناتە واویمان هه یه له
دامه زراوه و به رنامه ی ئامانجدار تا بتوانیت ژماره یه کی زۆر له
خوبه خشه کان له ئامیز بگرییت.

۷/ پیویسته حکومه ته کان وهك ولاته پیشکه وتوه کان
هاوکاری دارایی دامه زراوه خیرخوازیه کان بکه ن، فه لسه فه ی ئه م
داواکاریه ئه وه یه، له به رژه وه ندی گه لدا نییه قه ده ری داهات و
دارایی بخاته ژیر ده سه لاتی فه رمانبه رانی ده ولەت که له وانیه
لیهاتوو و دهس پاک بن، له وانیه وا نه بن، بۆیه گرنگه به شیك له

دامهاتی دارایی ولات بخریته ژیر دهسه لاتی خوبه خشه کان و کارمه ندانی که رتی خوبه خشی گشتی، که نه وان نوینه رایه تی زۆرینه ی خه لک ده که ن و مۆرکی چاکه خوازیان هه یه، لییره وه پیویسته له سه ر ده وله تانی عه ره بی و نیسلامی که هاوکاری کاری خوبه خشی بکه ن به هه مان ریپازی نه مریکا و نه و ولاتانه ی تر که به یاسادانان هانی ها ولاتیان ده دات بۆ به خشین، له و یاسایه - وه ک نه وه ی که ها ولاتی ده بیبه خشیته به ریکخواوه خوبه خشه کان، له بری نه و باجه ی له سه ریه تی که م ده کریته وه که پیویسته بیدات به ده ولته (واته باج که متر ده دات به ده ولته) - هه روه ها نه مریکا به یاسا کۆمپانیا بازرگانیه کانی و بانکه کانی پابه ند کردوه به به خشینی (۵٪) ی قازانجه کانیان بۆ کاری خوبه خشی، هه ندی له لیکۆلینه وه کان نه وه نیشان ده دهن که (۶۰٪) ی دامهاتی دامه زراوه خوبه خشه کانی ئیسرائیل سه رچاوه که ی له ده ولته وه یه، بۆیه پیویسته یاسا کانی تایبته به م بواره هه موار بکریته وه، داواکاریه کان له دامه زراوه خوبه خشه کان زۆره و گه وره یه به لام داهاتیان که م و سنوورداره.

یه کیکی تر له و خواستانه که له حکومت چاوه پروان ده کریته هاوکاری کاری خوبه خشی بکات له ریگای ده رکردنی یاسا و رینمایی بۆ ناساندنی کاری خوبه خشی به خه لکی و ئاسان کردنی

کولتوری کاری خوبه خشی

نه و نه ركه به جورىك كه نه بيته بار به سهر هاو لاتي به وه، وهك
 ته رخان كردنى رو به رى تاييهت بو ريكلام كردنى ريكلخراوه
 خيرخوازيه كان و بهرنامه خوبه خشه كان بى به رامبه ر له
 موكاره كانى راگه ياندنى ميرى و كه رتى تاييهت مه روهك چون له
 ولاته پيشكه وتوه كاندا مه به، چونكه ريكلام گران به هايه و ده بيته
 موى نه وهى زور بهى خه لكى زانياريان نه بيته له سهر به ره مى كارى
 خوبه خشى و پرورده و پيداويستيه كانى، مه روه ها به كيكي تر له و
 داواكارىانه له ده ولته جگه له وانهى سهر وه، خسته سهر پشتى
 ده رگاي دامه زراوه و باله خانه كانى مه موو نامير و كه ل و په له كانى
 له به رده م چالاكى خوبه خشيدا، وهك قوتا بخانه كان و ياريگاكان و
 سه نته رى لاوان و نه وانهى تر له م جورهن، جگه له مانه ش كار كردن
 بو دانانى ياساو ريئمايى به جورىك به شدارى له كارى خوبه خشى له
 برى مه ندى له سزاي به نديكردن و پى بژاردنى دارايى و سهر پيچى
 ياساكانى هاتووچو و هريگرىت، نه مانه ش ئاره زوومه ندانه بيته بو
 نه وانهى كه خويان به كيك له و بژاردانه په سهند ده كه ن.

له مانه ش زياتر ئيمه ده مانه ويته له كومكارى ولاتانى عه ره بى
 ساليك ده ست نيشان بكه ن به ناوى (سالى خوبه خشى) كه تيايدا
 دامه زراندى زور پرورده و دامه زراوه و كارى خوبه خشى
 رابگه به نريته، هاوشان ده ركردنى ياساو ريئمايى به كگرتوو بو

ناسان کردنی جوولہی خوبہ خشہ کان لہ ناو ولاتانی عہ رہبی و
 موسولمان نشیندا، خواستیکی تر دانانی ہفتہ یہک لہ ہموو
 سالتیکا بہ ناوی (ہفتہی خوبہ خشی) کہ تیایدا چالاک کردنی کارہ
 خوبہ خشہ کان و بہرہ و پیش بردنیان دابین بکات، نیمہ خوازیاری
 نہ وہین کومپانیاکان ہیلی ناسمانی میری (حکومت) ناسانکاری
 تاییہت پیشکش بہ خوبہ خشہ کان بکن بہ کہم کردنہ وہی نرخ
 گشت کردن، یان بی بہ رامبہر بۆ نہ وہی زورترین سود لہ توانا و
 داینانی خوبہ خشہ کان و ہر بگریٹ لہ تہ واوی ولاتانی عہ رہبی و
 موسولمان نشیندا.

۸ / خلات کردن و هاندانی خوبہ خشہ کان: نہ وہی چاوه پوان
 کراوہ کہ خوبہ خشہ چاوه پوانی و ہر گرتنی پارہ ناکات لہ سہر کاری
 خوبہ خشی جگہ لہ خوامی بالادہست، بہ لام وا باشہ کہ خہ لکی مان
 بدریٹ لہ سہر کاری خوبہ خشی و سوپاسیان بگریٹ و نامازہ بہ
 بہرہ می کارہ کانیاں بگریٹ نہ مانہ لہ رہوشتی بہرزی موسولمانن،
 لہ ہمان کاتدا دہ بیٹہ ہوکاری هاندانیاں بۆ نہ نجام دانی زیاتر.

یہ کہم کہ س خہ لاتی خوبہ خشہ کانی کرد و، بہ شداریہ کہی
 بہر زرخاند لہ میژووی نہم نہ تہ و ہدا پیغہ مہر ﴿ﷺ﴾ بوو، نیمامی
 بوخاری و موسلیم لہ فہرموودہ یہ کدا باس لہ ئافرہ تیکی رہش

پښت ده کښه که گسکی مزگه وتی پیغه مبهري ده دا،
 پیغه مبهري (ﷺ) پرسپاری کرد که ماوه یه ک بوو نه یبینی بوو،
 ناگاداریان کرد که مردووه، فهرمووی: (بوچی ناگادارتان
 نه کردووم)، وهک نه وهی کاره که و پوځی نه و خو به خشه یان به که م
 زانی بیټ، فهرمووی: (قه بره که یم نیشان بدهن)، نیشانیان دا و
 نویژی له سهر کرد پاشان فهرمووی: (نه م قه برانه تاریکی بالی
 کیشاوه به سهریاندا خوی گه وره به نویژه که م بو یان رووناک
 ده کاته وه)، واته به هوی کاری خو به خشی ئافره تیکی ره ش
 پیسته وه هه موو مردوانی قه برستانه که ش له نویژی پیغه مبهري
 (ﷺ) و په حمی خوا سوو دمه ند بوون. * پیشنیار ده که م
 خه لاتکردنی خو به خشان و ئاماژه کردن به به ره می به خشینه کانیا ن
 له م ریگایانه وه بکریټ:

۱- ریگا بدریټ به وانیه به شداری به هیزیان هیه له کاری
 خو به خشیدا، ئازادی خو خانه نشینیان هه بیټ (۵) سال به ر له
 هاوه له کانی وهک به رکه وتهی خو به خشی.

۲- ناوانی هه ندیک له شه قام و دامه زراوه خیرخوازیه کان به
 ناوی خو به خش و خیرخوازه گه وره کان و خاوه ن ده سته سپیه کان
 له کومه لگه دا.

۳- خۆبه خشه كان فرسه تى زياتريان پى بدرىت بۆ دامه زراندن.

۴- ريزلینانی سالانه بۆ خۆبه خشه كان له لایه ن به پړوه به رایه تى پړۆژه خۆبه خشیه كانه وه.

۵- به خشینی کاتریمی پسیپۆری به رامبه ر کاتریمی کارى خۆبه خشى به خۆبه خشه كان.

۶- به خشینی پاسپۆرتى تاييه ت بۆ هاتوچۆى به خشه ره كان وه ئاماره به به خشینه كانیان بكریت .

ئهمه ش له پیناو به رجه سته كردن و به پیشه یی كردنى بیرى خۆبه خشى و ئاسان كردنى چوونه ناوه وهى ولاتانى ئیسلامى، رینمایى بدریت به بالیۆزخانه كان بۆ پیشكه ش كردنى هاوكارى و كار ئاسانى بۆیان، چونكه خۆبه خشه كان و خیرخوازان هاتن و چوونیان بۆ ولاتان زۆره .

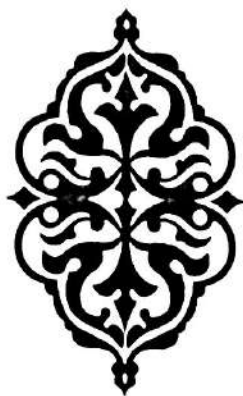
کۆتایی

خۆشویستنی چاکه و ئاره زومهندي بۆ به شداری کاری خۆبه خشی
له و کارانه یه له دهروونی موسولماناندا جیگیر بووه، هۆکاری لاوازی
چالاکی خۆبه خشی دهگه پێته وه بۆ ئه و ناسۆر و نه هاهمه تیانه ی که
دووچاری ئوممه ته که مان بوه ته وه له دابړان له سه رچاوه و به های
شارستانیته و، خۆ بینینه وه له تونیلی دریژی دواکه وتوویی.
ئه مپۆ ئیمه سوپاسی خوا ده که ین له سه ر ئه وه ی ده یبینین له
گه شه کردنی بیرو هزی گرنگی دان به کاری خۆبه خشی، ئه وه ی
هستی پی ده که ین له په ره سه نندنی دامه زراوه کان له روی
چه ندیتی و چۆنیته وه، خوازیارین که هه موو کۆمه لگه ببیته
وه رشه یه کی گه وره، ژماره یه کی زۆر له پیاوان و ژنان کاری تیدا
بکه ن، کاری خۆبه خشی دۆزی ئوممه تی که دۆزی لایه نیک و
دهسته یه ک نییه. ده مه ویت له م روانگه وه ئه وه دووپات بکه مه وه که
زۆر گرنکه بریار بده ین له سه ر روانگه یه کی روون و ئاشکرا، ئه وه ی
ئه نجامی ده ده ین له کاری په ره رده یی له ماله کان و

قوتابخانه کاندایه نامانجی ناماده کردنی نه وه یه ک که چاکه خواز و
سه رکه وتوو بیټ له ژیانیدا پراکتیکی بکات و خواستی به هیزی
مه بیټ له به شداری کاری خوبه خشی و خزمه تی خه لکیدایه.

مه موو هاوالاتیه کی چاک نه وه ی لی چاوه پوان ده کریټ که کاریک
بکات سوودی گشتی تیدا بیټ، به لکو نابیټ به هاوالاتی باش نه گهر
به تنگه وه هاتنی کومه لایه تی نه بیټ و به رژه وه ندیه کانی خوی تی
نه په پینیت.

له کوتایدا له یه زدان داواکارم که بمانکات به خاوه نی چاکه و
نیحسان، شهره فی خزمه تی نه م نوممه ته مان به قیسمه ت بکات .
کوتا نزمان سوپاس و ستایشی بی پایان بو خوی گه وره و بالا
ده ست.

پپرست

۲.....	پیناسی کتیب
۲.....	پیشہ کی وہ رگتیر
۶.....	پیشہ کی
۱۰.....	کولتور چہ ؟
۱۲.....	کاری خوبہ خشى چہ ؟
۱۲.....	کاری خوبہ خشى:
۱۶.....	لہ ناسوی کاری خوبہ خشى دا
۱۶.....	بابہ تی یہ کہم: کاری بہ کومہ ل (العمل الجماعى)
۲۳.....	بابہ تی دوہم: نافرہت و کاری خوبہ خشى
۲۸.....	چون کاری خوبہ خشى بہ رجہ ستہ بکہین؟
۳۲.....	بہرپرسیاریتی خیزان لہ دامہ زرانندی کولتوری کاری خوبہ خشیدا
۳۸.....	رؤلی دامہ زراوہ زانستیہ کان لہ بہ رجہ ستہ کردنی کولتوری کاری خوبہ خشیدا
۴۳.....	بہ شداری ہویہ کانی پاگہ یاندن لہ گشتانندی کولتوری کاری خوبہ خشیدا
۴۶.....	رؤلی دامہ زراوہ خیرخوازیہ کان لہ بلاوکردنہ وہی کولتوری کاری خوبہ خشیدا
۶۶.....	رؤلی حکومت لہ بلاوکردنہ وہی کولتوری کاری خوبہ خشى دا
۷۵.....	کوتایى
۷۷.....	پپرست

گولتورى كارى خۇبەخشى

خۇشويستنى چاكە و ئارەزوومەندى بۇ
بەشدارى كارى خۇبەخشى لەو كارانەيە لە
دەروونى موسولماناندا جىگىر بوو، ھۆكارى
لاوازى چالاكى خۇبەخشى دەگەر تەوہ بۇ
ئەو ناسۇر و نەھامەتيانەي كە دووچارى
ئوممەتەكەمان بوەتەوہ لە داپران لە سەرچاوە و
بەھاي شارستانەت و خۇبىننەوہ لە تونىلى
درىژى دواكەوتوويى. ئەمىرۆ ئىمە سوپاسى
خودا دەكەين لەسەر ئەوہى دەيىنين لە
گەشەكردنى بىرو ھزرى گرنگى دان بە كارى
خۇبەخشى، ئەوہى ھەستى پى دەكەين لە
پەرەسەندنى دامەزراوہكان لە رووى چەندىتى و
چۆنيتىەوہ، خوازيارىن كە ھەموو كۆمەلگە بىتتە
وەرشەيەكى گەورە، ژمارەيەكى زۆر لە پياوان و
ژنان كارى تىدا بكەن، كارى خۇبەخشى دۆزى
ئوممەتتەكە دۆزى لايەنىك و دەستەيەك نىيە.
دەمەويت لەم روانگەوہ ئەوہ دووپات بكەمەوہ
كە زۆر گرنگە بريار بدەين لەسەر روانگەيەكى
روون و ئاشكرا، ئەوہى ئەنجامى دەدەين لە
كارى پەرورەدەيى لە مالىەكان و قوتابخانەكاندا
بە ئامانجى ئامادەكردنى نەوہيەك كە چاكەخواز
و سەرگەوتوويىت لە ژيانىدا پراكتىكى بكات و
خواستى بەھىزى ھەيىت لە بەشدارى كارى
خۇبەخشى و خزمەتى خەلكىدا.

ھەموو ھاولاتىەكى چاك ئەوہى لى چاوەروان
دەكرىت كە كارىك بكات سوودى گشتى
تىدا بىت بەلكو نابىت بە ھاولاتى باش
ئەگەر بەتەنگەوہ ھاتنى كۆمەلايەتى نەبىت و
بەرژەوہندىەكانى خۇى تى نەپەرىنىت.

